

Strengthening university autonomy and increasing accountability and transparency of Western Balkans Universities.

Fuqizimi i autonomisë universitare dhe rritja e llogaridhënies dhe transparencës së universiteteve të Ballkanit Perëndimor

Gjendja e autonomisë universitare në Kosovë

Erasmus+ Ngritja e Kapaciteteve në Arsimin e Lartë

Projekti i masave strukturore

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Strengthening university autonomy and increasing accountability and transparency of Western Balkans Universities.

Të gjitha të drejtat e rezervuara. Ky raport, ose ndonjë pjesë e tij, nuk mund të riprodhohet në asnjë formë ose me asnjë mjet, elektronik ose mekanik, duke përfshirë fotokopjimin, incizimin ose përdorimin e çdo sistemi të ruajtjes dhe marrjes së informacionit të njohur ose të shpikur, pa lejen me shkrim të Botuesit. Megjithatë, e drejta e riprodhimit nuk shkelet kur përmendet siç duhet burimi.

Botuesi:

Projekti Erasmus +: **STAND** (Fuqizimi i autonomisë universitare dhe rritja e llogaridhënies dhe transparencës së Universiteteve të Ballkanit Perëndimor)

<https://www.stand-project.org/>

Autorët:

Avdulla Alija

Bujar Gallopeni

Mihone Kerolli Mustafa

Kontributet tjera të ofruara nga:

Asociacioni i Universiteteve Evropiane, International Business College Mitrovica, Universiteti i Prishtinës Hasan Prishtina, Universiteti Kadri Zeka Gjilan, Universiteti Fehmi Agani Gjakovë, Universiteti i Shkencave të Aplikuara Ferizaj, Universiteti Ukshin Hoti Prizren, Universiteti Haxhi Zeka Pejë, Universiteti Isa Boletini Mitrovicë dhe Ministria e Arsimit, Shkencës, Teknologjisë dhe Inovacionit.

Ky publikim është prodhuar me ndihmën financiare të Bashkimit Evropian. Përmbajtja e tij është përgjegjësi vetëm e autorëve dhe nuk pasqyron domosdoshmërisht pikëpamjet e Bashkimit Evropian.

Përmbajtja

Hyrje	4
Prapavija	4
Sistemi i Arsimit të Lartë të Kosovës	5
Mbledhja e të dhënave	8
Seksioni 1: Analiza për dimensionin e autonomisë	10
1. Autonomia organizative	10
Universitetet publike	10
Vlerësimi për kategori	14
2. Autonomia financiare	17
Universitetet publike	17
Vlerësimi për kategori	19
3. Autonomia akademike	22
Vlerësimi për kategori	25
4. Autonomia e personelit	29
Vlerësimi për kategori	30
Seksioni 2: Sfidat dhe mundësitë	33
1. Autonomia organizative: Sfidat / Fushat për reformë	33
Autonomia organizative: Mundësitë për të eksploruar	35
2. Autonomia financiare: Sfidat / Fushat për reformë	36
Autonomia financiare: Mundësitë për të eksploruar	37
Autonomia akademike: Sfidat / Fushat për reformë	38
3. Autonomia e personelit: Sfidat / Fushat për reformë	40
Autonomia e personelit: Mundësitë për të eksploruar	41

Hyrje

Prapavija

Palët e interesuara të arsimit të lartë në kuadër të projektit STAND pajtohen gjerësisht për përfitimet dhe rëndësinë e konsiderueshme të autonomisë universitare. Në disa deklarata, Shoqata Evropiane e Universiteteve (EUA) ka riafirmuar rolin vendimtar të autonomisë institucionale për institucionet e arsimit të lartë dhe shoqërinë në përgjithësi. Ndërsa autonomia nuk është një qëllim në vetvete, ajo është një parakusht jetik për suksesin e universiteteve evropiane.

Autonomia nuk do të thotë mungesë rregulloresh. Duke pranuar se ka shumë modele të ndryshme, EUA ka identifikuar parimet dhe kushtet bazë të cilat janë të rëndësishme për universitetet nëse duan të përmbushin në mënyrë optimale misionin dhe detyrat e tyre. Metodologjia e Kartelës së Vlerësimit të Autonomisë Univerzitare (scorecard) u zhvillua nga EUA me kontributin e anëtarëve të saj kolektivë, Konferencat Kombëtare të Rektorëve të 29 sistemeve të arsimit të lartë në Evropë, në periudhën 2009-2011. Ajo ofron një mjet për të vlerësuar kornizat kombëtare të arsimit të lartë në lidhje me autonominë dhe mundëson vendosjen e raporteve midis autonomisë dhe koncepteve të tjera, si performanca, financimi, cilësia, qasja dhe ruajtja. Ajo pastaj u përditësua dhe një version i ri u nxor në vitin 2017 (shih www.university-autonomy.eu).

Lista e rezultateve është përdorur në disa vende evropiane për të mbështetur procesin e reformës së arsimit të lartë. Kështu, metodologjia e listës së rezultateve është pranuar gjerësisht nga aktorë të ndryshëm të arsimit të lartë në Evropë si një mjet adekuat për t'u përdorur për zhvillimin e procesit të reformës.

Projekti STAND synon të përmirësojë proceset dhe mekanizmat e autonomisë universitare duke rritur kapacitetet menaxhuese, llogaridhënien dhe transparencën e universiteteve në Ballkanin Perëndimor në tre vendet e synuara – Shqipëri, Kosovë dhe Mal të Zi.

Zhvillimi i një analize të frymëzuar nga lista e rezultateve të autonomisë EUA për të tre vendet kontribuon në rritjen e ndërgjegjësimit në sektorin universitar për ndryshimet e nevojshme për krijimin e një mjedisi rregullator të favorshëm për autonominë universitare. Kjo korrespondon me WP 1.3 dhe WP2: përshtatja e metodologjisë për Listën e Rezultateve të Autonomisë Universitare dhe WP2 që synon diskutimet e tryezave të rumbullakëta në vendet partnere për të mbështetur hartimin e raportit të vlerësimit në Autonominë Universitare dhe realizimin e Vlerësimit të Kartelës së Autonomisë Univerzitare (scorecard).

Ky raport përfshinë rezultatet e analizës që është kryer nga grupi punues, duke përfshirë anëtarët e konsorciumit STAND nga universitetet e Kosovës, në konsultim me Ministrinë e Arsimit, Shkencës, Teknologjisë dhe Inovacionit (MASHTI), dhe me mbështetjen e EUA.

Sistemi i Arsimit të Lartë të Kosovës

Kuadri ligjor i politikave në arsimin e lartë

Sistemi i arsimit të lartë i Kosovës rregullohet me Ligjin për Arsimin e Lartë të vitit 2011 dhe një sërë aktesh nënligjore që dalin prej tij. Ligji për Arsimin e Lartë aktualisht është në rishikim. Ky rishikim përfshinë një proces shumë të gjerë konsultimi bazuar në procedurën administrative, pas së cilës do t'i paraqitet qeverisë dhe Parlamentit për miratim.

Zhvillimi i arsimit të lartë mbështetet edhe nga një sërë ligjesh të tjera kyçe, si Ligji për Profesionet e Rregulluara, nr. 05/L-066, Ligji Nr. 03/L-060 për Kualifikimet Kombëtare (2008), Ligji Nr. 03/L-068 për Arsimin në Komuna (2008), dhe Ligji Nr. 04/L-135 për Aktivitetet e Kërkimeve Shkencore (2013). Për zbatimin e legjislacionit në lidhje me arsimin e lartë, Ministria e Arsimit, Shkencës, Teknologjisë dhe Inovacionit ka hartuar një numër të konsiderueshëm aktesh nënligjore, të cilat specifikojnë proceset dhe masat konkrete që duhen ndjekur në zbatimin dhe kontrollin e cilësisë së arsimit të lartë.

Dokumenti kryesor që udhëzon zhvillimin afatmesëm të arsimit në vend është Plani Strategjik i Arsimit të Kosovës dhe Plani i Veprimit 2017-2021 (PSAK) i cili ka kapituj të veçantë për arsimin e lartë dhe për sigurimin e cilësisë në arsim. Është zhvilluar një PSAK i ri për periudhën 2022-2026 dhe është në procedurë të miratimit në Qeveri.

Objektivat e PSAK 2017-2021, dhe tani edhe të PSAK 2022-2026, për arsimin e lartë ofrojnë mbështetje thelbësore për disa aspekte të zhvillimit universitar, duke përfshirë zhvillimin e kapaciteteve akademike, infrastrukturën në mësimdhënie dhe kërkime shkencore, rëndësinë e tregut të punës dhe bashkëpunimin në industri, autonominë financiare dhe llogaridhënie të universiteteve, publikimin dhe ndërkombëtarizimin e kërkimit dhe partneritetet. Për më tepër, universitetet udhëhiqen gjithashtu në cilësinë e institucioneve kërkimore, për të përfituar nga projektet e financuara nga skemat e Fondit Kombëtar të Shkencës (FKSH), që mbulojnë projektet kërkimore, pajisjet për të përmirësuar infrastrukturën kërkimore, publikimet akademike dhe shkencore, lëvizshmërinë kërkimore, studimet e doktoraturës, dhe kështu me radhë. Megjithatë, këto mjete ishin të vogla dhe të pakta në numër, duke bërë të mundur mbulimin e vetëm disa nismave kërkimore nga universitetet.

Sipas ligjit të arsimit të lartë, institucionet publike të arsimit të lartë janë të obliguara të zhvillojnë dhe zbatojnë strategjitë e tyre dhe politikat shoqëruese në përputhje me prioritetet kombëtare të AL, me qëllim që të kenë qasje në fondet publike. Këto strategji diskutohen me autoritetet kombëtare (MASHTI) dhe janë objekt i shqyrtimit gjatë procesit të akreditimit. Nga ana tjetër, IAL-të private udhëzohen rregullisht sipas standardeve dhe procedurave të akreditimit dhe licencimit për të zhvilluar politika strategjike të zhvillimit për të garantuar qëndrueshmërinë e tyre afatgjatë.

Qeverisja dhe Autoritetet Drejtuese të Arsimit të Lartë

Autoriteti kryesor përgjegjës për zhvillimin dhe zbatimin e politikave ligjore dhe strategjike në sektorin e arsimit të lartë në Kosovë është Ministria e Arsimit, Shkencës, Teknologjisë dhe Inovacionit (MASHTI), dhe agjencitë e saj përkatëse, Agjencia Kosovare e Akreditimit (AKA), dhe Autoriteti

Kombëtar i Kualifikimeve (AKK). Përveç zhvillimit, zbatimit dhe mbikëqyrjes së politikave të arsimit të lartë, MASHTI është përgjegjës edhe për licencimin e institucioneve të arsimit të lartë në Kosovë.

AKA, e themeluar në vitin 2008, është një agjenci e pavarur publike përgjegjëse për akreditimin e të gjitha institucioneve të arsimit të lartë (IAL) në Kosovë, pavarësisht nga statusi i tyre (publik apo privat, vendor apo ndërkombëtar) që ofrojnë kualifikime dhe diploma të arsimit të lartë, në nivelet 5 deri në 8 të Kornizës Evropiane dhe Kombëtare të Kualifikimeve. Fushëveprimi, funksionet, rolet dhe përgjegjësitë e AKA-së, si dhe procesi i vendimmarrjes rregullohen me Udhëzimin Administrativ Nr. 11/2004 për Themelimin e Agjencisë Kosovare të Akreditimit, dhe Ligjin për Arsimin e Lartë nr. 04 / L-037¹. Proceset dhe procedurat për akreditimin e institucioneve të arsimit të lartë rregullohen në Udhëzimin Administrativ nr. 09/2017 (i ndryshuar disa herë më vonë) për Akreditimin e Institucioneve të Arsimit të Lartë në Republikën e Kosovës. AKA drejtohet nga Këshilli Shtetëror i Cilësisë (KSHC), të cilit i është dhënë fuqia vendimmarrëse. Anëtarësimi në KSHC propozohet nga Ministri i MASHTI-t dhe miratohet në Kuvendin e Kosovës. Punën e përditshme të AKA-së e ndërmerr stafi i saj administrativ, i udhëhequr nga një Drejtor Ekzekutiv. Projektligji i ri për AKA-në është hartuar dhe është në proces miratimi nga Qeveria, për të vazhduar me hapat e mëtejshëm në Kuvend.

AKK është një organ ndërmarrës, përgjegjës për zhvillimin e Kornizës Kombëtare të Kualifikimeve, në të gjitha nivelet, në përputhje me nevojat e shoqërisë dhe ekonomisë. AKK gjithashtu qeveriset nga një Bord Drejtues, një organ ndër-institucional nga ministritë, institucionet arsimore dhe partnerët tjerë socialë, ndërsa zbatimin e politikave të mandatuara e mbulon administrata e AKK-së (e udhëhequr nga një drejtor ekzekutiv). AKK ofron përshkrues rregullisht të përditësuar të kualifikimeve, të cilët udhëzojnë zhvillimin e rezultateve të duhura të të nxënësve të synuar për programet e studimit dhe titujt në nivelet 5 deri në 8. Këta përshkrues përcaktohen nga udhëzimet e AKA-së dhe synojnë të ndihmojnë ofruesit e arsimit të lartë në Kosovë në zhvillimin e programeve studimore që janë mirë të dizajnuara dhe relevante.

Ligji për Arsimin e Lartë dhe Ligji nr. 03/L-068, për Arsimin në Komunitet e Republikës së Kosovës, u jep komunave rol në përkrahjen e zhvillimit të arsimit të lartë, veçanërisht në nxitjen dhe mbështetjen e investimeve dhe zhvillimit rajonal, dhe pjesëmarrjen në organet qeverisëse dhe këshilluese të institucioneve të arsimit të lartë².

Institucionet e Arsimit të Lartë, Programet e Studimit dhe Studentët

Me Ligjin për Arsimin e Lartë, institucionet e arsimit të lartë publike dhe private kanë përgjegjësi publike për ofrimin e shërbimeve të arsimit të lartë. Në këtë drejtim, ato duhet të përmbushin dispozitat ligjore për themelimin dhe funksionimin e tyre si institucione të arsimit të lartë, pas vlerësimeve të jashtme, si procedurat e akreditimit dhe licencimit, dhe të sigurojnë që të kenë të gjitha mekanizmat përkatës për të ofruar arsim cilësor për studentët.

¹ <https://masht.rks-gov.net/uploads/2015/06/02-ligji-per-arsimin-e-larte-anglisht.pdf>

² http://kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/2008_03-L068_en.pdf

Universitetet në Kosovë kanë pësuar shumë sfida në rrugët e tyre zhvillimore që nga themelimi i tyre. Këto sfida përfshijnë zhvillimin e tyre strategjik, qëndrueshmëria financiare dhe institucionale dhe krijimi i identitetit të profilit të tyre në mjedisin e arsimit të lartë si dhe në rajonet ku ato operojnë.

Ligji për AL-në mbështet një horizon të larmishëm të arsimit të lartë në Kosovë, duke mundësuar zhvillimin e IAL-ve në modalitete dhe formate të ndryshme. Një institucion i arsimit të lartë i akredituar dhe i licencuar në Kosovë mund të ketë titullin universitet, kolegji univerzitar, kolegji, institut, shkollë ose akademi. Statusi i tyre përcakton nivelin e kualifikimit, akademik apo profesional, që ata lejohen të japin. Kriteret dhe procedurat për dhënien e statusit të institucioneve përcaktohen në UA nr. 01/2013 për Emërimin e institucioneve të arsimit të lartë në Kosovë.

Kosova i është bashkuar zbatimit të Bolonjës që nga viti 2002, kur sistemi i arsimit të lartë filloi të rimëkëmbet pas viteve 1990. Me Ligjin për Arsimin e Lartë (nr. 04 / L-037), aktualisht në fuqi, ciklet e Bolonjës janë zbatuar më tej dhe janë përfshirë pothuajse në çdo institucion të arsimit të lartë të akredituar dhe të licencuar që vepron në Kosovë. Programet e studimit mund të organizohen nga ciklet 5-8 të Kornizës Kombëtare dhe Evropiane të Kualifikimeve (KEK/KKK) dhe në përputhje me ligjin e AL. Në bazë të nenit 4 të Ligjit për AL, diplomat e arsimit të lartë organizohen si më poshtë:

- *"Cikli i parë – tre (3) deri në katër (4) vite studime me të cilin studenti fiton 180, përkatësisht 240 /ECTS/, dhe merr Diplomën Bachelor.*
- *Cikli i dytë – një (1) deri në dy (2) vite studime pas përfundimit të nivelit të parë me të cilin studentët fitojnë 60, përkatësisht 120/ECTS/ dhe studenti fiton Diplomën Master.*
- *Cikli i tretë – program i studimeve të doktoratës me karakter akademik dhe të pavarur kërkimor-shkencor.*
- *Çdo arsim tjetër pas edukimit të mesëm në ciklet 5, 6, 7 dhe 8 të Kornizës Evropiane të Kualifikimeve për Mësimin gjatë Gjithë Jetës, për të cilin mund të jepen kreditë (ECTS).*

Në bazë të nenit 9 të Ligjit për AL, institucionet publike të arsimit të lartë në Kosovë mund të themelohen me vendim të MASHT-it, të ratifikuar më pas në Kuvendin e Kosovës. Sipas nenit 12 të ligjit, institucionet private të arsimit të lartë mund të *'themelohen nga një kompani private, fondacion ose trust, me seli në Kosovë dhe me zyrë të regjistruar në Kosovë'* (Ligji AL 2011, f. 8). Megjithatë, Ligji lejon funksionimin e një institucioni të arsimit të lartë vetëm pasi t'i jetë dhënë akreditimi dhe licenca nga autoritetet përkatëse në Kosovë sipas kushteve të Ligjit për AL në fuqi në atë kohë.

Figura 1. Shpërndarja e universiteteve publike në Kosovë

Aktualisht, Kosova ka nëntë (9) institucione publike të arsimit të lartë, nga të cilat tetë janë universitete dhe një është Akademi. Gjithashtu, janë 14 institucione private të arsimit të lartë, shumica e të cilave janë kolegje, të cilat janë të akredituara për të regjistruar studimet në vitin akademik 2021-2022.³

Mbledhja e të dhënave

Qasja e përdorur për këtë analizë bazohet drejtpërdrejt në përvojën që EUA ka fituar me dy raunde të mëparshme të mbledhjes së të dhënave në kuadrin e Kartelës së Vlerësimit të Autonomisë Univerzitare (scorecard) EUA, në projektin ATHENA (Lista e Rezultateve e aplikuar në Armeni, Moldavi dhe Ukrainë) dhe në projektin TRUNAK ku EUA aplikoi një metodologji të frymëzuar nga Lista e Rezultateve të Autonomisë në Kazakistan. Ajo ruan tiparet kryesore duke iu përshtatur një afati kohor dukshëm më të shkurtër dhe duke thjeshtuar fazat e vërtetimit dhe përpunimit të të dhënave.

Ekipi EUA organizoi një seminar trajnimi online për konsorciumin STAND në maj 2021 për të paraqitur tiparet kryesore të metodologjisë dhe për të diskutuar procesin e mbledhjes së të dhënave. Më pas, EUA realizoi një anketë që mbulon të gjitha pikat e adresuara në Listën e Përgjithshme të Rezultateve të Autonomisë, duke kërkuar të dhëna shtesë për organet e qeverisjes së universitetit si dhe informacione financiare kontekstuale.

Konsorciumi krijoi "taskforca" kombëtare për të udhëhequr procesin e mbledhjes së të dhënave. EUA krijoi "tabela informative të autonomisë" për çdo sistem, bazuar në strukturën dhe treguesit e Kartelës së Vlerësimit të Autonomisë Univerzitare (scorecard) EUA. Çdo taskforcë koordinoi procesin për plotësimin e këtyre tabelave informative, në bashkëpunim me ministrinë përkatëse.

³ <https://akreditimi.rks-gov.net/wp-content/uploads/2020/10/Programet-e-Akredituara-2021-2022.pdf>

Ministrisë iu kërkua të përshkruante rregulloret përkatëse për secilin tregues. Partnerët e universitetit punuan së bashku për të ofruar përshkrime shtesë të praktikës që korrespondojnë me treguesin, duke i mundësuar kështu konsorciumit të zbulojë rastet e mundshme kur rregullimi dhe praktika nuk ishin në një linjë. Tabelat informative u vërtetuan brenda grupit të punës dhe u dorëzuan në EUA për komente dhe sqarime shtesë. Si rezultat, metodologjia e tabelave informative ka bërë të mundur identifikimin e fushave që paraqesin vështirësi dhe sfida specifike. Për secilin tregues, bazuar në situatën e përshkruar, tabelat informative lejojnë identifikimin e:

- “Mundësuesit të autonomisë” (korniza rregullative iu lejon universiteteve të operojnë në një mënyrë relativisht autonome)
- “Hendekut të implementimit” (ku korniza rregullative iu lejon universiteteve të operojnë në një mënyrë relativisht autonome, por kjo nuk përkthehet në praktikë aktuale)
- "Praktikës përpara rregullores" (duke treguar se korniza rregullative duhet të përditësohet)
- “Pengesës ndaj autonomisë” (korniza rregullative krijon pengesa për autonominë universitare).

Mbledhja e të dhënave është koordinuar në Kosovë gjatë TM3 2021. Në tetor 2021, EUA dhe taskforca punuan së bashku për të grumbulluar, sqaruar dhe vërtetuar të dhënat e paraqitura.

Task Forca për vlerësimin e listës së rezultateve për autonominë ishte e përbërë nga të gjitha universitetet publike në Kosovë, IBCM dhe MASHTI. Nga çdo task forcë partnere të universitetit, delegatët ishin sekretari i përgjithshëm (që kanë përvojë në fushën juridike), Zëvendës Rektori për Financa dhe një përfaqësues i studentëve (nga këshilli studentor). Nga MASHTI u përfaqësuan nga Kabineti i Ministrit dhe nga Departamenti i Arsimit të Lartë.

Seksioni 1: Analiza për dimensionin e autonomisë

Ky seksion shqyrton çdo dimension të autonomisë (autonomia organizative, financiare, akademike dhe e personelit) në një sekuencë, duke përshkruar kornizën aktuale për universitetet publike. Në fund të çdo nënseksioni, një tabelë vlerëson situatën për secilin tregues.

1. Autonomia organizative

Universitetet publike

1- Statutet e universitetit

Statutet e universitetit (të miratuara nga Ministria) ratifikohen nga Kuvendi i Kosovës. Gjatë këtij procesi (nga përvoja), statutet mund të ndryshohen me kërkesë të autoriteteve publike. LAL parashikon Institucione të tjera të arsimit të lartë (përveç Universiteteve) dhe statutet e tyre nuk i nënshtrohen ratifikimit nga Kuvendi.

Deri më tani, ndër Universitete ka vetëm ato publike (një prej tyre Universiteti i Shkencave të Aplikuara).

2- Lidershipi

Nene të veçanta të statutit(ve) përcaktojnë rregulloren e brendshme që do ta nxjerrë senati dhe bordi drejtues për procedurën e zgjedhjes dhe mandatit të Rektorit. Në statut renditen hapat që duhen ndjekur në procesin e zgjedhjeve si dhe kërkesat kryesore si: përvoja e dëshmuar në mësimdhënien akademike dhe kërkimin shkencor; mbajtja e titullit Profesor (kryesisht profesor i rregullt dhe profesor i asociuar) dhe përvojë të dëshmuar në menaxhimin e universitetit. Procedura për zgjedhjen e rektorit përshkruhet më hollësisht në Rregulloren e KD (Këshilli Drejtues) mbi rregullat dhe procedurat e Këshillit Drejtues. Një proces tipik i zgjedhjes së rektorit fillon me një thirrje për aplikim të publikuar nga Institucioni. Sipas thirrjes, lejohen edhe kandidatë të jashtëm. Edhe pse në statut nuk thuhet në mënyrë specifike që drejtuesi ekzekutiv duhet të ketë diplomë doktorature, është e qartë se asnjë titull akademik "profesor" (Prof. Dr, Prof. i Asoc. dhe Prof. Asistent) nuk mund të fitohet pa përfunduar doktoraturën (përveç në fushat e Arteve).

Pasi rektori të zgjidhet nga bordi drejtues, nuk kërkohet asnjë validim nga Ministria apo ndonjë autoritet tjetër i jashtëm.

Nuk ka dallime thelbësore mes universiteteve për sa i përket zgjedhjes së rektorit. Statutet e bartësve të tjerë publik janë pothuajse të njëjta me statutin e UP-së.

Sa i përket kërkesave, në Universitetet e sapoformuara titujt akademikë "të kualifikuar" për pozitën e rektorit janë profesori i rregullt dhe profesori i asociuar, ndërsa Statuti i UP-së ende iu lejon asistentëve të aplikojnë.

Procedura për zgjedhjen e rektorit vendoset plotësisht nga universiteti dhe përcaktohet në statut. Nuk ka asnjë rol të autoriteteve publike në procedurë (validimi, përfundimi, etj...). Do të thotë se zgjedhja dhe emërimi i rektorit janë çështje tërësisht të brendshme.

Në statute rregullohet mandati i rektorit. Mandati i Rektorit është katër vjet me mundësi rizgjedhjeje një herë për një mandat tjetër. Kohëzgjatja e mandatit (4 vjet) dhe rregulli "me mundësi rizgjedhjeje edhe një herë" është një rregull i zakonshëm në të gjitha Universitetet publike.

Në statut renditen edhe rastet kur rektorit mund t'i ndërpritet para kohe mandati dhe ka dispozita për procedurën që duhet ndjekur. (përfshirë rregulloren për emërimin e ushtruesit të detyrës së rektorit).

Procedura për shkarkimin e rektorit përcaktohet me rregullore të nxjerra nga KD.

I vetmi "ndikim" i autoritetit të jashtëm është nëpërmjet anëtarëve të tyre në KD edhe pse sipas ligjit ata "*do t'i shërbejnë Këshillit si individë, jo si delegatë apo përfaqësues të një grupi të caktuar interesi*".

3- Struktura e qeverisjes

Ligji për Arsimin e Lartë rregullon numrin minimal dhe maksimal të anëtarëve të Këshillit Drejtues (jo më shumë se 9 dhe jo më pak se 5). Midis tyre një numër (që nuk duhet të kalojë gjysmën e numrit të përgjithshëm) duhet të caktohet nga Ministria. Ligji për Arsimin e Lartë përcakton që anëtarët e emëruar nga Ministria të jetë "*... persona me reputacion të lartë në publik, me aftësi përkatëse profesionale, afariste si dhe aftësi të tjera praktike. Asnjë nga anëtarët e emëruar nuk duhet të ketë lidhje aktuale të drejtpërdrejta me institucionin në të cilin emërohet*". Sipas ligjit, anëtarët e KD nuk veprojnë si përfaqësues të organeve që i kanë caktuar.

Në mesin e anëtarëve të jashtëm, më shpesh emërohen personeli akademik në pension si dhe përfaqësues nga shoqëria civile. Ka edhe raste që vijnë nga mjedisi afarist. Anëtarët e emëruar nga Ministria nuk janë personel i Ministrisë. Në vitet e para të fazës së krijimit të Universiteteve të reja publike, u emëruan "Këshilla Drejtuese Themeluese" dhe pati raste që në këshillat drejtuese të këtyre universiteteve emëroheshin stafi i ministrisë.

Është e rëndësishme të përmendet se ndodh shpesh që stafi nga një universitet të emërohet si anëtar i këshillit drejtues në një universitet tjetër. Normalisht, kjo do të ngjallte shqetësimë (që nuk ishte rasti deri tani) për faktin se emërimi i personelit akademik nga universitetet e tjera, përveç stafit akademik të zgjedhur brenda atij universiteti, ndikon në "balancën" ndaj nevojës për një këndvështrim të jashtëm (të jashtëm edhe në kuptimin e stafit jo-akademik). Më tej, emërohet një staf akademik nga një prej universiteteve publike si anëtar i autoritetit kryesor qeverisës të një universiteti tjetër, ndërkohë që ata janë (të paktën deri në një farë mase) konkurrues në këtë sektor.

Për dekada, i vetmi Universitet në Kosovë ishte Universiteti i Prishtinës, prandaj anëtarët e KD-së që janë ish studentë të Universitetit të Prishtinës mund të konsiderohen si alumni. Emërimi i anëtarëve ndërkombëtarë në KD lejohet me ligj (si nga ana e anëtarëve të emëruar nga Ministria ashtu edhe nga ana e anëtarëve të zgjedhur nga UP). Ka ndodhur vetëm një herë që Ministria ka emëruar një anëtar ndërkombëtar.

Është e rëndësishme të nënvizohet se LAL parashikon mundësinë që institucionet të mund të zgjedhin edhe një numër anëtarësh nga komuniteti akademik ndërkombëtar si pjesë e anëtarësimit të zgjedhur nga institucioni.

Përsa i përket profileve të anëtarëve të zgjedhur nga universiteti, kërkesa kryesore është që ata të jenë staf akademik. (*"Senati do të zgjedhë pesë anëtarë me të drejtë vote nga radhët e personelit akademik"*). Është e rëndësishme të theksohet se universiteti mund të vendosë të zgjedhë/emërojë një anëtar të bordit drejtues nga komuniteti akademik ndërkombëtar (nga numri i parashikuar për t'u zgjedhur nga Universiteti). Nuk ka kërkesa specifike të listuara. Duhet të vendoset nga institucionet (nëpërmjet statuteve të tyre) për të saktësuar numrin e anëtarëve nga komuniteti akademik ndërkombëtar. Mundësia (siç përcaktohet në LAL) që Universiteti të zgjedhë anëtarë nga komuniteti akademik ndërkombëtar nuk është shfrytëzuar.

Numri i saktë i anëtarëve (të gjithë anëtarët me të drejtë vote) të KD-së përcaktohet në Statutin e Institucionit. UP ka nëntë anëtarë ndërsa numri i anëtarëve të KD-së në universitetet tjera është shtatë. Kur numri i anëtarëve të KD-së është nëntë, 5 prej tyre zgjidhen nga Universiteti, ndërsa 4 emërohen nga Ministria. Kur numri i anëtarëve është shtatë, katër prej tyre zgjidhen nga Universiteti dhe tre emërohen nga Ministria. Procedura e zgjedhjes jepet edhe në statut dhe rregulloret e brendshme përkatëse që rrjedhin nga Statuti i bartësit.

Edhe pse në statute përcaktohet që *"Rektori dhe Sekretari i Përgjithshëm janë anëtarë të Këshillit Drejtues sipas detyrës zyrtare, pa të drejtë vote"*, një paragraf tjetër është kundërtëses sepse thuhet se Anëtarë të Këshillit Drejtues nuk mund të zgjidhen rektori, zëvendësrektorët, dekanët, zëvendësdekanët, anëtarët e sekretarit të përgjithshëm të senatit dhe sekretari i fakulteteve. Duhet të theksohet se nuk ka qartësi në këtë drejtim dhe rektori dhe sekretari i përgjithshëm kanë më shumë të ngjarë të jenë "pjesëmarrës" në mbledhjet e KD (ky është një shembull i kuptimeve të ndryshme dhe/ose interpretimeve të ndryshme të ligjit dhe dispozitave statute).

LAL "delegon" pushtetin në Statutet e Universiteteve për dispozitat lidhur me Senatin ose organin ekuivalent si strukturë me përgjegjësinë kryesore dhe vendimmarrëse për çështje akademike. Universitetet mund të vendosin lirisht për senatin dhe numrin e prorektorëve. Meqenëse Senatet e Universiteteve Publike kanë strukturë të ngjashme (por numri është i ndryshëm për shkak të madhësisë së Universiteteve), struktura e senatit të UP-së është paraqitur si shembull:

Në mesin e 43 anëtarëve (të gjithë me të drejtë vote) të Senatit të Universitetit të Prishtinës, janë: 28 përfaqësues nga fakultetet (14 x 2 përfaqësues). Dekani i Fakultetit është një nga përfaqësuesit; 6 përfaqësues të menaxhmentit të UP-së (rektor dhe 5 prorektorë); 7 studentë; 2 staf jo akademik.

Përsa i përket çështjeve të "balancës së pushtetit", duhet theksuar se kreu i senatit është rektori.

4- Strukturat akademike

LAL delegon kompetencën/autonominë tek Institucionet e AL për të vendosur për strukturat dhe aktivitetet e tyre (në përputhje me LAL dhe dokumentet shtesë dhe statutet e tyre) si dhe në përputhje me ligjet e tjera në fuqi. Statutet specifikojnë më tej se organizimi i brendshëm (duke përfshirë njësitë akademike dhe organizative) rregullohet me rregullore të brendshme të KD-së (duke përfshirë "*Rregullore mbi parimet e krijimit dhe funksionimit të Instituteve*").

Janë universitetet ato që vendosin edhe për numrin e njësive akademike.

5- Personat juridikë (entitete ligjore)

Edhe pse Ligji për AL-në lejon dhe promovon krijimin e "ndërmarrjeve tregtare" (gjë që pasqyrohet edhe në statut), kjo mundësi nuk shfrytëzohet nga Universitetet. Zhvillimet e fundit në Universitetin e Prishtinës si themelimi i UPCO (si entitet i themeluar nga Universiteti i Prishtinës dhe dy bashkëthemelues të tjerë), është një hap i rëndësishëm në këtë drejtim. Në kuadër të njësive akademike të Universitetit të Prishtinës ekzistojnë shumë institute të cilat promovojnë aktivitetet e gjenerimit të të ardhurave; megjithatë, ata po përballen me disa vështirësi sa i përket statusit të tyre (brenda UP-së). Duhet theksuar se ka raste të kufizuara të gjenerimit të të ardhurave brenda universitetit (siç është Instituti në Fakultetin e Inxhinierisë Mekanike në Universitetin e Prishtinës).

VETËVLERËSIMI

- Sipas LAL, nuk ka përfshirje të autoriteteve të jashtme në procesin e përzgjedhjes së lidershit ekzekutiv;
- LAL parasheh që statutet e universiteteve të ratifikohen nga Kuvendi i Kosovës, ndërsa statutet e institucioneve tjera të arsimit të lartë (përveç universiteteve) nuk i nënshtrohen ratifikimit nga Kuvendi;
- Sipas Statutit(eve) rektori është gjithashtu anëtar pa të drejtë vote i KD-së dhe kreu i Senatit;
- Bordi i tipit KD nuk mund të konsiderohet si tipik i jashtëm sepse anëtarët e emëruar të MASHTI janë shpesh poashtu akademikë;
- Institucionet e AL janë të lira të vendosin për strukturat e tyre;
- Institucionet e AL mund të krijojnë entitete ligjore;

Vlerësimi për kategori⁴

Treguesi i autonomisë	Situata për universitetet publike	Vlerësimi	Situata e gjetur zakonisht në universitetet evropiane (në sistemet e arsimit të lartë të analizuara në Listën e Rezultateve të Autonomisë EUA)
Procedura e përzgjedhjes për rektor	Çështje e brendshme Udhëheqësi ekzekutiv (rektori) zgjidhet gjithmonë nga vetë institucionet (universitetet) dhe nuk nevojitet validimi i një autoriteti të jashtëm.	Mundësuesi i autonomisë	Drejtuuesi ekzekutiv zgjidhet gjithmonë nga vetë institucioni, por kjo kërkon validimin e një autoriteti të jashtëm në rreth gjysmën e sistemeve të anketuara. Ky është një formalitet në shumicën, por jo të gjitha rastet: në disa sisteme, autoriteti i jashtëm mund të ketë peshë të konsiderueshme në procesin e përzgjedhjes.
Kriteret e përzgjedhjes për rektor	Çështje e brendshme Asnjë kërkesë specifike në lidhje me kualifikimet për rektorin (autoriteti udhëheqës menaxherial) nuk përcaktohet në LAL. Procedura dhe kriteret janë të përcaktuara në Statutet e bartësve dhe të specifikuar më tej përmes rregulloreve të brendshme të nxjerra nga KD. Ngjashëm me të gjitha universitetet publike në Kosovë	Mundësuesi i autonomisë	Dispozitat në lidhje me kërkesat e kualifikimit për rektorin janë të specifikuar me ligj në afërsisht dy të tretat e sistemeve. Aty ku universitetet mund të vendosin për kriteret e përzgjedhjes për kreun e tyre ekzekutiv, kushtet për pranueshmëri paraqiten në statutet e universitetit ose rrjedhin nga praktika e zakonshme, dhe jo nga përshkrimet ligjore. Kërkesa më e zakonshme ligjore është nevoja që rektori të mbajë një pozitë akademike.
Shkarkimi i rektorit	Çështje e brendshme	Mundësuesi i autonomisë	Shkarkimi është një faktor kyç kur vlerësohet përgjegjshmëria e rektorit ndaj institucionit dhe ndaj palëve të tjera të

⁴ E gjelbër: mundësues i autonomisë; e verdhë: kufizime të rëndësishme; e kuqe: mungesë serioze e autonomisë

	Ngjashëm me emërimin, procedurat e shkarkimit rregullohen me statut dhe specifikohen më tej nga rregulloret e brendshme të nxjerra nga KD.		interesuara. Ligji nuk përmban dispozita në lidhje me shkarkimin e rektorit në pak më shumë se një të tretën e sistemeve të shqyrtuara. Në sistemet e mbetura, shkarkimi i kreut ekzekutiv është pak a shumë i rregulluar në mënyrë strikte: përfshirja e jashtme mund të kufizohet në konfirmimin e shkarkimit. Ligji mund të përcaktojë edhe procedurën që duhet ndjekur.
Mandati i rektorit	Çështje e brendshme (zakonisht 4 vjet me mundësi rizgjedhjeje edhe një herë) Mandati i rektorëve të universiteteve publike në Kosovë është katër vjet me mundësi rizgjedhjeje edhe për një mandat. Rregulli i “me mundësi rizgjedhjeje edhe një herë” është rregull i zakonshëm edhe në universitetet publike në Kosovë.	Mundësuesi i autonomisë	Kohëzgjatja e afatit është pothuajse gjithmonë e specifikuar në ligj, si një kohëzgjatje fikse ose një interval minimal/maksimal.
Anëtarët e jashtëm në organet drejtuese	Në Bord, me ligj / të zgjedhur nga autoritetet publike / Universitetet mund të zgjedhin anëtarë nga komuniteti akademik ndërkombëtar	Kontrolli i autoriteteve të jashtme për përzgjedhjen dhe emërimin e anëtarëve të jashtëm mbetet i lartë. Praktika e emërimit të akademikëve të lidhur me IAL-të e tjera krijon probleme.	Në shumicën e vendeve të Evropës Veriore, universitetet janë në gjendje të zgjedhin lirisht anëtarët e tyre të jashtëm, megjithëse në disa nga këto vende, një autoritet i jashtëm emëron zyrtarisht anëtarë të jashtëm të propozuar nga universiteti. Në shumicën e sistemeve, qeveria vazhdon të kontrollojë pjesërisht ose plotësisht emërimin e anëtarëve të jashtëm. Në shumicën e universiteteve evropiane, anëtarët e jashtëm marrin pjesë tani në vendimet më të rëndësishme në organet

			<p>drejtuese të institucioneve. Proceset e përzgjedhjes dhe emërimit janë rishikuar gjithashtu në dobi të universitetit. 'Lloji' i anëtarëve të jashtëm të përfshirë në organet drejtuese të universiteteve mbetet një problem në disa sisteme. Kur vijnë nga autoritetet publike, përfshirja e tyre mund të shihet si një mënyrë që shteti të fitojë ndikim më të madh në proceset e brendshme të vendimmarrjes, duke reduktuar kështu autonominë institucionale, ose anasjelltas si një mënyrë praktike për të tejkaluar pengesat e mundshme pasuese.</p> <p>-</p>
Strukturat e brendshme akademike	Çështje e brendshme	Mundësuesi i autonomisë	<p>Shumica e universiteteve janë të lira të vendosin për strukturat e tyre të brendshme akademike dhe mund të krijojnë entitete juridikë. Në një numër rastesh, institucionet fitojnë më shumë autonomi nëse kryejnë aktivitete të caktuara shtesë përmes entiteteve të tilla juridike të dallueshme.</p> <p>-</p>
Krijimi i entiteteve juridike	Entitetet juridike fitimprurës dhe jofitimprurës	<p>Mundësues i autonomisë / Mundësi për të adresuar: në praktikë, nuk përdoret për shkak të kufizimeve</p> <p>Universitetet në Kosovë janë të lira të vendosin për strukturat e tyre të brendshme akademike dhe mund të krijojnë entitete juridike.</p>	<p>-</p>

2. Autonomia financiare

Universitetet publike

1- Menaxhimi Financiar

Siç përcaktohet sipas Ligjit për menaxhimin e financave publike, universitetet propozojnë buxhetin e tyre dhe e paraqesin atë para qeverisë në të paktën dy cikle konsultimi. Kjo është e njëjtë me të gjitha organizatat e tjera buxhetore të buxhetit publik (pas së cilës buxhetet e tyre miratohen nga Qeveria). LAL thekson se fondet/buxheti ndahet çdo vit si buxhet në zëra buxhetor (investimet kapitale, mallra dhe shërbime, etj.) në përputhje me ligjin për financat publike. Një nga çështjet kryesore në këtë drejtim është se linjat buxhetore sipas të cilave Universitetet marrin buxhetin nuk janë më të përshtatshmet për një organizatë siç është Universiteti. Buxheti i marrë duhet t'i nënshtrohet alokimit të brendshëm nëpër linjat e ndryshme buxhetore (duke përfshirë aktivitetet kërkimore) ndërsa kapaciteti për të zhvendosur fondet nëpër linjat buxhetore është i kufizuar. Ekziston një hapësirë që organizatat buxhetore të zhvendosin fondet nëpër linjat buxhetore dhe ka një kufizim në përqindje (10%).

Universitetet tjera publike (përveç Universitetit të Prishtinës), ende nuk janë organizata buxhetore.

Mundësia e mbajtjes së suficitit rregullohet me "Ligjin për menaxhimin e financave publike". Vetëm donacionet dhe fondet/grantet e projektit mund të mbahen nga Universitetet. Megjithatë, të ardhurat e realizuara nga Universitetet janë zakonisht aq të ulëta sa që kjo rregullore nuk u "sfidua" nga suficiti nga të ardhurat.

Në bazë të ligjit për menaxhimin e financave publike, universitetet nuk mund të huazojnë para. Vetëm Qeveria e Kosovës lejohet të marrë kredi. Qeveria e Kosovës mund të merr kredi në emër të universiteteve, por universitetet këtë nuk mund ta bëjnë drejtpërdrejt.

Për sa i përket posedimit të ndërtesave, LAL thekson se universitetet publike kanë të drejtën e pronësisë dhe administrimit të tokës, objekteve dhe aseteve të tjera kapitale. Megjithatë, kuptimi i "pronësisëmit dhe menaxhimit" të tokës etj., nuk është shumë i qartë. Në praktikë, Universiteti "i ka në pronësi" ndërtesat por jo tokën. Sa për ilustrim, pronar i tokës ku ndodhen ndërtesat e UP-së është komuna e Prishtinës.

2- Tarifat e shkollimit

LAL specifikon se Universitetet Publike i propozojnë Ministrisë tarifën e shkollimit, tarifën dhe gjobat për miratim, ndërsa Ministria merr vendimin (nëpërmjet një Udhëzimi Administrativ, i cili rishikohet çdo vit). Sipas Statutit, UP-ja i propozon MASHT-it dhe MASHT-i i cakton tarifën, por në UA (i fundit është i vitit 2014) nuk thuhet se ka pasur propozim nga UP-ja apo Universitetet publike mbi bazën e të cilit janë caktuar tarifën. Preambula e UA rendit Ligjin për AL dhe Rregulloren për rregullat dhe procedurat e Qeverisë së Kosovës.

Niveli i tarifave të shkollimit mund të vendoset në varësi të faktit nëse studenti është vendas apo ndërkombëtar dhe kostot e programit të studimit. Megjithatë, zakonisht, kostot e programit dhe “origjina” e studentëve nuk merren parasysh gjatë përcaktimit të tarifave.

E drejta për t'i propozuar Ministrisë për miratim tarifat e shkollimit, tarifat dhe gjobat është e përcaktuar edhe në Statut. Më tej, statutet parashikojnë që tarifat e shkollimit për studentët ndërkombëtarë të rregullohen me akt të veçantë të universitetit, megjithatë, deri më tani kjo nuk ka ndodhur. Në nxjerrjen e Udhëzimit Administrativ nga Ministria nuk ka kategori të veçantë si studentë ndërkombëtarë, prandaj të gjithë studentët trajtohen njësoj (përsa i përket tarifës). Universitetet janë autonome (nëpërmjet miratimit të KD) në zbatimin e tarifave të tjera (si tarifat për shqyrtimin e aplikimeve, për përsëritjen e provimeve dhe diplomimit etj.), të cilat duhet të konfirmohen nga Ministria.

3- Strukturat e të ardhurave të universiteteve

Siç u tha më lart, Institucionet e Arsimit të Lartë publik e marrin buxhetin e tyre si buxhet të strukturuar në zëra buxhetorë (në baza vjetore). Linjat/zërat buxhetore janë të njëjta si për organizatat tjera buxhetore në Kosovë dhe jo më të përshtatshmet për institucionet e arsimit të lartë. Përveç kësaj, Universitetet e tjera publike (përveç Universitetit të Prishtinës), ende nuk janë organizata buxhetore.

Një përqindje shumë e lartë e buxhetit vjen nga financimi direkt publik, ndërsa niveli i realizimit të të ardhurave nga vetë Universiteti është shumë i ulët. Financimi publik konkurrues, i bazuar në projekte është gjithashtu një çështje shqetësuese, prandaj, ekziston një nevojë urgjente për zhvillimin dhe miratimin e formulës së financimit që synon të sigurojë performancën dhe llogaridhënien e nevojshme të institucioneve dhe të promovojë më tej konkurrencën në sektorin e AL.

VETËVLERËSIMI

- Buxheti i detajuar (i njëjtë për të gjitha organizatat buxhetore) nuk është më i përshtatshmi për Universitetet;
- Përqindje shumë e lartë e buxhetit vjen nga financimi direkt publik;
- Formula e financimit e parashikuar nga LAL nuk është ende në fuqi;
- Përveç Universitetit të Prishtinës, Universitetet tjera publike ende nuk janë organizata buxhetore;
- Tarifat caktohen nga Ministria dhe nuk ka asnjë ndikim real nga Universitetet në proces;
- Edhe pse parashikohen nga korniza rregullative, tarifat nuk janë të kategorizuara sipas kostove të programeve të studimit dhe janë të njëjta për të gjithë studentët në të gjitha programet e studimit;
- Tarifat janë të njëjta për të gjitha universitetet publike;
- Ka paqartësi rreth pronësimit dhe përdorimit të tokave dhe objekteve;
- Mungesa e realizimit të të ardhurave, mungesa e subjekteve të përshtatshme për realizimin e të ardhurave;
- Situata lidhur me çështjen e financimit dhe buxhetit nuk promovon kapacitetet për përmirësimin e qëndrueshmërisë financiare dhe zhvillimit strategjik të institucionit.

Vlerësimi për kategori⁵

Treguesi i autonomisë	Situata për universitetet publike	Vlerësimi	Situata e gjetur zakonisht në universitetet evropiane (në sistemet e arsimit të lartë të analizuar në Listën e Rezultateve të Autonomisë EUA)
Cikli i financimit	Cikli vjetor	Mungesa e autonomisë Buxheti për institucionet e arsimit të lartë ndahet në baza vjetore në Kosovë. Është e pafavorshme për sa i përket rritjes së kapacitetit të planifikimit për periudha më të gjata.	Ciklet vjetore të financimit janë normë në Evropë, por ka një tendencë drejt kontratave shumëvjeçare për të rritur kapacitetin e planifikimit financiar. Në Evropë, norma është që financimi vjetor mbështet aktivitetet mësimore dhe kërkimore.
Modalitetet e financimit publik	Linja standarde buxhetore për organizatat publike	Mungesa e autonomisë Buxheti i AL në Kosovë është i detajuar në atë mënyrë që nuk është më i përshtatshmi për AL dhe aktivitetet kërkimore. Ekziston mundësia e rishpërndarjes deri në një përqindje të caktuar	Buxhetet e zërave të linjës tani janë jashtëzakonisht të rralla. Megjithatë, në shumë prej sistemeve që përdorin grante bllok, mundësitë e alokimit të brendshëm vazhdojnë të jenë të kufizuara me ligj. Kjo varion nga një ndarje në kategori të gjera pa mundësi ose me mundësi të kufizuara zhvendosjen e fondeve ndërmjet tyre deri në caktimin e pjesëve të caktuara të grantit për qëllime specifike. -
Aftësia për të mbajtur suficitin në financimin publik	jo	Mungesa e autonomisë Vetëm të ardhurat e krijuara nga Universiteti dhe donacionet mund të mbahen si suficit	Kufizimet në lidhje me menaxhimin financiar mbeten mjaft të qëndrueshme; shumica e sistemeve i lejojnë universitetet të marrin hua para në disa kushte, dhe më shpesh i lejojnë universitetet të mbajnë suficitin.
Aftësia për huazuar para	jo	Mungesa e autonomisë Nuk ka mundësi që universitetet të marrin hua.	

⁵ E gjelbër: mundësues i autonomisë; e verdhë: kufizime të rëndësishme; e kuqe: mungesë serioze e autonomisë

<p>Aftësia për të pronësuar ndërtesa</p>	<p>Autonomi në teori, por konfuzion në pronësinë e tokës dhe ndërtesës</p>	<p>Mundësi për të adresuar</p>	<p>Shumica e sistemeve bëjnë të mundur që universitetet të pronësojnë ndërtesa. Vazhdojnë të ekzistojnë edhe modele ndërmjetëse, ku një agjenci (gjysmë) publike pronëson ndërtesa universitare. Vetëm rreth një e treta e sistemeve ku universitetet mund të pronësojnë ndërtesa i lejojnë ata të shesin lirisht pasuri të paluajtshme. Kufizimet zbatohen në të gjitha rastet e tjera, zakonisht në formën e një miratimi të jashtëm, ose një njoftimi për një autoritet të jashtëm.</p>
<p>Tarifat e shkollimit për studentët BA</p>	<p>Në teori, propozim nga universiteti, vendim nga ministria</p>	<p>Rregullimi i boshllëkut/praktika: sfidë për t'u adresuar Në praktikë, vendim i Ministrisë pa u konsultuar me universitetet. Në Udhëzimin Administrativ përkatës nuk ka asnjë referencë për “propozimin” nga Universiteti/Universitetet</p>	<p>Rregulli i përgjithshëm mbetet që universitetet rrallëherë janë në një situatë ku kontrollojnë tarifat e shkollimit për popullatën kryesore të studentëve Bachelor, me pak më shumë hapësirës manovrimi në nivelin Master. Asnjë nga sistemet e anketuara nuk vendosi tarifa shkollimi në asnjërin nivel gjatë periudhës së shqyrtuar.</p>
<p>Tarifat e shkollimit për studentët MA</p>			
<p>Tarifat e shkollimit për studentët e doktoraturës</p>			
<p>Tarifat e shkollimit për studentët e huaj BA</p>	<p>I njëjti model vlen edhe pse diferencimi do të duhej të rregullohet me akt të veçantë</p>	<p>Rregullimi i boshllëkut/praktika: sfidë për t'u adresuar Kërkohej sqarim për autonominë institucionale për përcaktimin e tarifave. E drejta për t'i propozuar Ministrisë për miratim tarifave e shkollimit, tarifat dhe gjobat është e përcaktuar edhe në Statut. Më tej, statutet parashikojnë që tarifat e studimit për studentët ndërkombëtarë të</p>	<p>Universiteteve zakonisht u jepet më shumë autonomi në përcaktimin e tarifave të shkollimit për studentët ndërkombëtarë. Kjo pjesë e veçantë e popullsisë studentore diskutohet ndryshe, me më pak theksim në dimensionet sociale dhe shoqërore. Prandaj, është mjaft e rrallë që universitetet të mos jenë në gjendje të paguajnë tarifa për këta studentë (vetëm Norvegjia dhe Gjermania janë përfshirë në analizë). Ata janë më shpesh të lirë të vendosin për nivelet e tarifave (në 14 sisteme si në nivel Bachelor ashtu edhe në Master, krahasuar me katër sisteme në nivelin Bachelor dhe shtatë sisteme në nivelin Master</p>
<p>Tarifat e shkollimit për studentët e huaj MA</p>			
<p>Tarifat e shkollimit për studentët e</p>			

<p>huaj të doktoraturës</p>		<p>rregullohen me akt të veçantë të universitetit.. Në nxjerrjen e Udhëzimit Administrativ nga Ministria nuk ka kategori të veçantë si studentë ndërkombëtarë, prandaj të gjithë studentët trajtohen njësoj (përsa i përket tarifës).</p>	<p>kur merren parasysh studentët kombëtarë/BE).</p>
------------------------------------	--	---	---

3. Autonomia akademike

1- Pranimi

Edhe pse Ligji për AL parasheh mundësinë që Universitetet Publike të pranojnë studentë të vetëfinancuar brenda kufinjëve të caktuar (përveç studentëve me financim publik), një kategori e tillë nuk ekziston në vitet e fundit (siç ishte shumë vite më parë). Numri i vendeve të studimit të lejuara nga AKA (për programe studimi) "mbulohen" nga studentët e financuar nga shteti. Vite më parë, (kur kjo zbatohet) diferenca midis dy kategorive ishte tarifa (studentët e vetëfinancuar paguanin më shumë).

Sipas statuteve të Universiteteve publike, senati (me propozimin e këshillave të njëjës akademike) përcakton numrin e vendeve për studentët e vitit të parë në programet e studimit Bachelor ndërsa Master do të përcaktohet nga Senati për çdo njësi akademike, me propozim nga Këshillat përkatës. Pas akreditimit, AKA përcakton numrin maksimal të studentëve të lejuar për program studimi. "Propozimi" nga Universitetet nuk mund të konsiderohet si "negociim".

Në LAL, thuhet se testi i maturës (provimi i maturës) është parakusht për të drejtën e vazhdimt/registrimin në institucionet e arsimit të lartë. Megjithatë, (sipas LAL) *"Institucionet e Arsimit të Lartë kanë të drejtë të vendosin kushte për pranimin e studentëve dhe metodat e mësimdhënies dhe vlerësimit të studentëve, të miratuara nga AKA"* dhe *"Për fusha specifike të studimit, ofruesit publikë të arsimit të lartë mund të ofrojnë teste shtesë për disa lëndë për pranimin e studentëve, të cilat duhet të miratohen nga Ministria."* Për sa i përket pranimin në studimet Master, thuhet se kjo bëhet *"në bazë të konkurrencës, sipas rezultateve të studimeve paraprake të ekuivalencës së tyre, siç përcaktohet në këtë ligj."*

Ka rregullore të brendshme edhe për studimet Bachelor dhe Master dhe Doktoraturë.

2- Oferta akademike

Sipas rregullave dhe procedurave të përcaktuara në ligj dhe statut dhe rregulloren e AKA-së, Universitetet kanë edhe një rregullore për procedurat (që duhen ndjekur) për riakreditimin e programeve si dhe për anulimin e programeve të tyre.

3- Gjuha e mësimin

Sa i përket mundësisë për zgjedhjen e gjuhës së mësimin, nuk ka asnjë dispozitë që parasheh përqindjen minimale të lëndëve që do të zhvillohen në gjuhët zyrtare në Kosovë. Programet mund të ofrojnë mundësinë për të ofruar programe të caktuara në më shumë se një gjuhë. Universitetet në Kosovë "organizojnë studimet në gjuhën shqipe dhe në gjuhët tjera zyrtare të Kosovës" ndërsa ligjëratat mund të mbahen në gjuhë të tjera nëse më parë vendoset nga Senati i Universitetit. LAL inkurajon përdorimin e gjuhës angleze.

4- Akreditimi

Sipas LAL, Agjencia Kosovare e Akreditimit (AKA) është përgjegjëse për vlerësimin dhe promovimin e cilësisë së arsimit të lartë në Kosovë. Sipas Udhëzimit Administrativ (që rrjedh nga LAL) *“Ofruesi publik i arsimit të lartë konsiderohet i licencuar, përveç nëse nuk i përmbush standardet e AKA-së për akreditim institucional. Licenca e institucionit lidhet vetëm për programet, për të cilat është akredituar nga AKA ose ndonjë agjenci tjetër e njohur për akreditim, me miratimin e AKA.”.*

Në këtë kontekst, vlen të theksohet se dispozitat e LAL-së parashikojnë mundësinë e “validimit” të akreditimit të marrë diku tjetër (*“Një bartës privat i arsimit të lartë nuk mund të reklamohet si i ‘akredituar’ përveç nëse akreditohet në Kosovë sipas procedurave të përcaktuara në këtë ligj dhe instrumente të tjera të nxjerra në bazë të tij. Nëse është i akredituar për programe nga një shtet apo organizata të tjera, një bartës privat duhet të tregojë qartë origjinën e një akreditimi të tillë dhe se i njëjti duhet të miratohet edhe nga AAK si akreditim në Kosovë.”*). Nga përvoja, programet e studimit në universitetet publike janë të akredituara drejtpërdrejt nga AKA, ndërsa IBCM ka akreditimin edhe nga agjencitë tjera të sigurimit të cilësisë (të vërtetuara nga AKA).

Siç u tha më lart, kjo dispozitë është eksplicite për rastet e bartësve privatë.

Në Kosovë, universitetet nuk mund të zgjedhin agjencinë e SC. Procesi i akreditimit në Kosovë realizohet në dy nivele - nivel institucional dhe programor. Akreditimi eventual i programit nga agjencitë e tjera të sigurimit të cilësisë duhet të validohet nga AKA, ndërsa akreditimi institucional kryhet ekskluzivisht nga AKA.),

Zbatimi i programeve të studimit të akredituara (të përcaktuara nga senati) është kompetencë e njësive akademike si anëtare të Universitetit, në rastet kur programet nuk riakreditohen, Ministria mund të marrë masa të përkohshme deri në riakreditimin, mbylljen ose shpërndarjen e programit.

5- Përmbajtja e programeve të diplomës

Universitetet janë autonome në zgjedhjen e stafit mësimdhënës dhe të tjerëve, si dhe në propozimin dhe zhvillimin e përmbajtjes së programeve të studimit. Gjatë fazës përgatitore të prezantimit të programeve të reja të studimit, parashikohet dhe kryhet një proces konsultimi brenda Universiteteve (duke përfshirë bordet e tyre këshillimore me pjesëmarrjen e përfaqësuesve të tregut të punës). Është e rëndësishme të theksohet se ekziston një Ligj për profesionet e rregulluara në Kosovë (përfshihet një numër i kufizuar i profesioneve).

VETËVLERËSIMI

- Vendimi për numrin e studentëve është kompetencë e Ministrisë, ndërsa kushtet për praninë janë kompetencë e institucioneve të AL (në përputhje me kornizën ligjore dhe rregullative.
- Procesi i akreditimit në Kosovë kryhet në dy nivele - nivel institucional dhe programor dhe akreditimi i programeve nga agjencitë tjera të sigurimit të cilësisë duhet të validohet nga AAK.
- Institucionet e AL kanë kapacitete të vendosin për prezantimin e programeve të reja të studimit (pasi të kalojnë procesin e akreditimit) dhe të ofrojnë programe studimi në gjuhë të ndryshme
- Institucionet e AL kanë kapacitet për të vendosur për mbylljen e programeve të studimit;

Strengthening university autonomy and increasing accountability and transparency of Western Balkans Universities.

- Në procesin e zhvillimit dhe prezantimit të programeve të studimit, parashikohet një proces konsultimi me përfaqësuesit e tregut të punës. Megjithatë, ka shqetësime për lidhje dhe partneritet mes akademisë dhe tregut të punës - industrisë dhe bizneseve.

Vlerësimi për kategori⁶

Treguesi i autonomisë	Situata për universitetet publike	Vlerësimi	Situata e gjetur zakonisht në universitetet evropiane (në sistemet e arsimit të lartë të analizuar në Listën e Rezultateve të Autonomisë EUA)
Aftësia për të vendosur për numrin e përgjithshëm të studentëve	Universitetet në teori mund të vendosin për regjistrimin mbi vendet e financuara nga publiku	Rregullimi i boshllëkut/praktika: sfida për t'u adresuar Në realitet, numri i studentëve caktohet nga AKA në fazën e akreditimit institucional. Ligji nuk pasqyron më realitetin (vendet e studimit të vetëfinancuar janë hequr). Pas akreditimit, AKA përcakton numrin maksimal të studentëve të lejuar për program studimi. Numri i vendeve për studentët e vitit të parë në programet e studimit Bachelor dhe Master caktohet nga Senati dhe dërgohet si propozim në Ministri.	Shumica e vendeve vendosin disa rregulla mbi numrin e përgjithshëm të studentëve dhe mund të gjenden tre modele bazë. Përafërsisht një e katërta e sistemeve funksionojnë në bazë të pranimit falas për këdo që zotëron kualifikimet bazë. Megjithatë, presionet mbi këtë model vazhdojnë të jenë të prekshme; në disa sisteme numri i fushave akademike, ku zbatohet një numerus clausus, është në rritje. Në anën e kundërt të spektrit, rreth një e katërta e sistemeve ua lënë universiteteve të vendosin për numrin e vendeve të studimit, zakonisht (por jo sistematikisht) duke u dhënë gjithashtu kontroll mbi pranimet. Midis këtyre dy modeleve, gjysma e sistemeve privilegjojnë qasje të përziera, ku ka një shkallë të caktuar negocimi apo ndarje në kompetencat vendimmarrëse mes universiteteve dhe shtetit.
Përzgjedhja e studentëve	Rregullohet nga universitetet (pas provimit përfundimtar të shkollës së mesme)	Mundësuesi i autonomisë Krahas testit të maturës (provimit të maturës) si parakusht për të drejtën e vazhdimit/regjistrimit në institucionet e arsimit të lartë,	Përzgjedhja e studentëve në nivelin Bachelor kryhet në mënyrë të pavarur nga universiteti në një pakicë të vendeve të anketuara (rreth një e treta), por është praktikë e zakonshme në nivelin Master (dy të tretat e rasteve).

⁶ E gjelbër: mundësues i autonomisë; e verdhë: kufizime të rëndësishme; e kuqe: mungesë serioze e autonomisë

		<p><i>Institucionet e Arsimit të Lartë në Kosovë kanë të drejtë të vendosin kushte për pranimin e studentëve.</i></p>	
<p>Prezantimi i programeve të diplomës</p>	<p>Nevojitet akreditim paraprak</p>	<p>Pengesë për autonominë</p> <p>Modeli mbledh akreditimin institucional dhe programor.</p> <p>Akreditimi paraprak është rreptësisht i nevojshëm.</p>	<p>Prezantimi i programeve të reja të diplomës zakonisht kërkon një formë miratimi nga një autoritet publik. Në afërsisht një të katërtën e vendeve të anketuara, universitetet janë në gjendje të hapin programe të diplomës Bachelor ose Master pa akreditim paraprak. Është pak më e zakonshme në nivelin e doktoraturës. Në shumicën e sistemeve të mbetura, universitetet kërkojnë akreditim paraprak që programet të futen ose të financohen publikisht. Praktika e sigurimit të jashtëm institucional të cilësisë megjithatë po zgjerohet (nuk kërkohet më akreditim i programit).</p> <p>Disa sisteme mbajnë profile akademike të paracaktuara për institucionet e tyre, në kuadrin e të cilave universitetet mund të prezantojnë programe pa kërkuar akreditim (Estonia, Finlanda dhe Islanda).</p>
<p>Përfundimi i programeve të diplomës</p>	<p>Nga universiteti</p>	<p>Mundësuesi i autonomisë</p> <p><i>Universitetet në Kosovë kanë autoritetin për të mbyllur programet</i></p>	<p>Universitetet në shumicën e vendeve kanë autoritet të plotë për të mbyllur programet. Vetëm në një numër të vogël sistemesh ata duhet ta negociojnë këtë me një autoritet publik. Megjithatë, mund të ketë kërkesa për t'u ofruar studentëve alternativa adekuate për të vazhduar studimet në të njëjtën fushë akademike, qoftë në institucion apo jo.</p>

<p>Gjuha e mësimi</p>	<p>Nuk ka kufizime të rëndësishme për universitetet që të vendosin për gjuhën e mësimi</p>	<p>Mundësuesi i autonomisë</p> <p>E vendosur në fazën e akreditimit <i>Universitetet në Kosovë mund të organizojnë studimet në gjuhën shqipe dhe në gjuhët tjera zyrtare të Kosovës si dhe në gjuhë të tjera nëse paraprakisht është vendosur nga Senati dhe akredituar nga AKA.</i></p>	<p>Në më shumë se dy të tretat e vendeve të studiuara, universitetet mund të zgjedhin gjuhën e mësimi. Në vendet e mbetura, ka kufizime të ndryshme të cilat shihen si një disavantazh konkurrues kur bëhet përjekje për tërheqjen e studentëve dhe stafit ndërkombëtar. Vetëm 2 sisteme (LV, HR) nuk ofrojnë fonde publike për programet që mësohen në gjuhë të tjera.</p>
<p>Përzgjedhja e mekanizmave të SC</p>	<p>Akreditim i detyrueshëm institucional + akreditim programor</p>	<p>Pengesë për autonominë</p> <p>Akreditimi institucional përfundimisht duhet të çojë në një nevojë më të vogël për akreditim të programit.</p> <p><i>Agjencia Kosovare e Akreditimit (AKA) është përgjegjëse për vlerësimin dhe promovimin e cilësisë së arsimit të lartë në Kosovë.</i></p> <p><i>Akreditimi eventual i programit nga agjenci të tjera të sigurimit të cilësisë duhet të validohet nga AKA</i></p>	<p>Është e rrallë që universitetet të jenë në gjendje të zgjedhin mekanizmat e sigurimit të cilësisë lirisht dhe sipas nevojave të tyre. Ky është rasti vetëm në tre shtetet gjermane të përfshira në përditësimin e Listës së rezultateve, pasi ligji tani i lejon universitetet të aplikojnë për akreditim institucional (i referuar si 'akreditimi i sistemit' në Gjermani). Institucionet që i nënshtrohen me sukses akreditimit të sistemit janë në gjendje të akreditojnë programet e tyre të studimit, megjithëse mund të mbajnë gjithashtu akreditimin e programit.</p> <p>Megjithatë ka zhvillime në një sërë sistemesh drejt sigurimit të jashtëm institucional të cilësisë, duke u larguar nga akreditimi në bazë programore.</p>

<p>Përzgjedhja e bartësve të SC</p>	<p>Akreditimi i detyrueshëm institucional nga agjencia kombëtare (AKA) dhe akreditimi i programit duhet të vërtetohen nga AKA</p>	<p>Pengesë për autonominë</p> <p>(Regjistrimi në EQAR mund të jetë një kriter përzgjedhjeje për agjencinë SC)</p> <p>....njëjtë si më sipër</p>	<p>Pak më shumë se një e katërta e sistemeve bëjnë të mundur që universitetet të zgjedhin bartësit e sigurimit të cilësisë. Ata gjithashtu mund të zgjedhin një agjenci nga një vend tjetër. Në Gjermani, universitetet mund të zgjedhin agjencitë që janë akredituar nga Këshilli Gjerman i Akreditimit. Në të gjitha sistemet e tjera, universitetet nuk janë në gjendje të zgjedhin agjencinë e sigurimit të cilësisë. Megjithatë, në një numër prej tyre, institucionet mund të kërkojnë vlerësime plotësuese, të jashtme të cilësisë, përveç akreditimit/vlerësimit të detyrueshëm të kryer nga agjencia kombëtare.</p>
<p>Dizajnimi i përmbajtjes së programit</p>	<p>Asnjë përfshirje specifike e autoriteteve publike jashtë profesioneve të rregulluara</p>	<p>Mundësuesi i autonomisë</p> <p>Gjatë procesit të zhvillimit të programit të studimit është parashikuar dhe kryer një proces konsultimi brenda universiteteve (duke përfshirë bordet e tyre këshilldhënëse me pjesëmarrjen e përfaqësuesve të tregut të punës).</p>	<p>Në shumicën dërrmuese të sistemeve, universitetet janë të lira të përcaktojnë përmbajtjen e diplomave të ndryshme nga ato të profesioneve të rregulluara, si p.sh. mjekësia. Përrjashtimet përfshijnë Letoninë dhe Lituaninë, ku autoritetet vazhdojnë të përshkruajnë disa përmbajtje. Universitetet e perceptojnë këtë si një pengesë të konsiderueshme për diversifikimin, inovacionin dhe konkurrencën.</p>

4. Autonomia e personelit

1- Statusi i personelit

Siç përcaktohet në LAL, ofruesi i AL ka të drejtë të vendosë kushte/rregullojë marrëdhëniet e punës së personelit akademik dhe personelit tjetër (punësim, largim nga puna etj.) siç parashikohet me legjislacionin në fuqi. Më tej, IAL ka të drejtë të vendosë kushte për dhënien e titujve stafit akademik dhe personelit tjetër, të vendosë kushte për pranimin e studentëve dhe metodat e mësimdhënies dhe vlerësimit të studentëve, të miratuara nga AKA. Kriteret përkatëse përcaktohen përmes statutit të Universitetit dhe më tej specifikohen përmes rregulloreve të tyre të brendshme. Statuti i një institucioni publik të arsimit të lartë përmban dispozita që kanë të bëjnë me emërimin, mandatin, ngritjen në detyrë, disiplinën, pezullimin, largimin, shkarkimin nga puna ose daljen në pension. Të drejtat dhe detyrat e parapara me Ligjin për Arsimin e Lartë shpeshherë kanë "interferim" me ligjet tjera (si Ligji për Zyrarët Publikë).

Ekzistojnë dispozita të Ligjit për Arsimin e Lartë që nuk janë të përafuara sa duhet me ligjet e tjera (punës, zyrarët publikë etj.). Ligji i fundit për zyrarët publikë "delegoi" kompetencën tek institucionet arsimore për të drejtuar procedurën për zgjedhjen e sekretarit të përgjithshëm (stafi i lartë administrativ). Një përshkrim i shkurtër i procedurës (në bazë të Statutit të Universiteteve) përbëhet nga: universiteti publikon thirrjen; rektori emëron një komision; komisioni propozon kandidatin më të suksesshëm; propozimi (lista e kandidatëve dhe pikët e tyre) i dërgohet Këshillit Drejtues për vendim (me shumicën e votave). Hapat kryesorë në procedurën për zgjedhjen e drejtorit (në administratën e Universitetit): Universiteti publikon një thirrje; sekretari i përgjithshëm emëron një komision; propozimi (lista e kandidatëve dhe pikët e tyre) i dërgohet për vendim sekretarit të përgjithshëm.

Duhet të theksohet se më herët, dispozitat e Ligjit për nëpunësit publikë (zyrarët) zbatoheshin për zgjedhjen e kategorive të ndryshme të personelit si Sekretari i Përgjithshëm, por kjo nuk është më kështu.

Më tej në Statut thuhet se Universiteti do të jetë person juridik me të drejtën e ushtrimit të të gjitha detyrave si punëdhënës (në përputhje me legjislacionin në fuqi).

Për sa i përket pagave dhe të ardhurave të personelit, LAL jep "përshtypjen" se Universitetet mund të vendosin lirisht, por kjo shpeshherë është "ndikuar" nga vendimet e qeverisë. Në fakt, për shkak të autoriteteve të tjera (Qeveria - Ministria e Financave, Ministria e Administratës Publike etj.) dhe Ligjeve (., Ligji për menaxhimin e financave publike... etj.) KD mbetet kompetente vetëm për pagesat e tjera dhe jo për pagat. Konkretisht, KD "mbetet" përgjegjëse për të vendosur dhe përcaktuar një sërë pagesash (përfshirë përfitimet), gjë që shpesh shoqërohet me shqetësimet e ngritura në universitete dhe publikun e gjerë.

LAL-ja "delegon" pushtetin në statut për rregullimin e çështjeve që lidhen me "emërimin, mandatin, ngritjen në detyrë, disiplinën, pezullimin, largimin, shkarkimin nga puna ose daljen në pension" të cilat duhet të jenë në përputhje me legjislacionin në fuqi. Procedurat janë të detajuara më tej përmes rregulloreve të brendshme.

Disa rregullore që dalin nga Ligji për Zyrarët Publikë (2019) përfshijnë edhe dispozita për masat disiplinore për personelin administrativ si dhe personelin mësimdhënës. Këto janë rregullore në terma

të përgjithshëm, ndërsa procedurat drejtohen nga Universiteti. Gjithashtu, për stafin akademik ka rregullore në nivel universitar (kodi i etikës dhe rregullore për masat disiplinore).

VETËVLERËSIMI

- Në përputhje me LAL, Statuti i Universitetit thekson se Universiteti do të jetë person juridik me të drejtën për të ushtruar të gjitha detyrat si punëdhënës (në përputhje me legjislacionin në fuqi).
- Sipas LAL-së, universitetet mund të veprojnë në mënyrë të pavarur në lidhje me proceset e punësimit, shkarkimit dhe promovimit. Megjithatë, disa rregullore që dalin nga Ligji për Zyrtarët Publikë (2019) përfshijnë dispozita edhe për këto çështje.;
- LAL në Kosovë ua delegon kompetencën Universiteteve për të vendosur për pagat. Megjithatë, kjo “ndikohet” nga vendimet e qeverisë (bazuar në dispozitat e ligjeve të tjera);
- Universitetet (nëpërmjet KD të tyre) mbeten kompetente (në praktikë) për vendosjen e disa pagesave (jo për pagat);
- Autonomia e personelit “ndikohet” edhe nga disponueshmëria e fondeve, veçanërisht për faktin se Universitetet në Kosovë nuk mund të përballojnë përdorimin e pagave si mjet për rritjen e atraktivitetit institucional.

Vlerësimi për kategori⁷

⁷ E gjelbër: mundësues i autonomisë; e verdhë: kufizime të rëndësishme; e kuqe: mungesë serioze e autonomisë

Treguesi i autonomisë	Situata për universitetet publike	Vlerësimi	Situata e gjetur zakonisht në universitetet evropiane (në sistemet e arsimit të lartë të analizuar në Listën e Rezultateve të Autonomisë EUA)
Rekrutimi i stafit akademik	Çështje e brendshme Institucionet e AL në Kosovë janë autonome në punësimin e stafit të lartë akademik.	Mundësuesi i autonomisë	Ndryshime të rëndësishme në procedurat e rekrutimit në tërë Evropën, duke filluar nga një shkallë e madhe pavarësie në rekrutimin e stafit deri te procedurat e formalizuara që kërkojnë miratimin e një autoriteti të jashtëm, në lidhje me statusin e nëpunësit civil të personelit në disa sisteme.
Rekrutimi i stafit administrativ	Institucionet e AL në Kosovë janë gjithashtu autonome në punësimin e stafit të lartë administrativ, edhe pse shpeshherë ndërhyhet përmes ligjeve të tjera.		Në përgjithësi në Evropë, rekrutimi i personelit të lartë akademik vazhdon të jetë një kategori më e rregulluar e stafit sesa stafi i lartë administrativ.
Pagat e stafit akademik	Teorikisht çështje e brendshme, por në praktikë mospërputhje me shkallët e pagave të zyrtarëve publikë.	Rregullimi i boshllëkut/praktika: sfida për t'u adresuar	Universitetet në Evropë në përgjithësi nuk janë plotësisht të lira për të caktuar pagat e anëtarëve të tyre të lartë akademik ose administrativ. Në më shumë se gjysmën e sistemeve, pagat përcaktohen ose kornizohen (nëpërmjet grupeve të pagave) nga një autoritet i jashtëm. Këto prirjen të korrespondojnë me vendet ku shumica e stafit të lartë të universitetit kanë statusin e nëpunësit civil. Pagat e personelit të lartë administrativ rregullohen pak më rrallë se sa për personelin e lartë akademik.
Pagat e stafit administrativ	pagat vendosen ose kornizohen		
Shkarkimi i stafit akademik	Çështje e brendshme	Mundësuesi i autonomisë	Më pak se një e treta e sistemeve të analizuar nuk përfshijnë rregullore specifike për shkarkimet e personelit universitar, me një

Strengthening university autonomy and increasing accountability and transparency of Western Balkans Universities.

Shkarkimi i stafit administrativ	Në Kosovë është çështje e brendshme e Universiteteve		ndryshim të vogël midis personelit të lartë akademik dhe personelit të lartë administrativ, ky i fundit më rrallë i nënshtrohet rregullave të veçanta.
Ngritja në detyrë e stafit akademik	Çështje e brendshme Çështja e brendshme e universiteteve. Asnjë kontroll nga autoritetet e jashtme. Disa shqetësime për “përfshirjen” e disa organeve të jashtme sipas dispozitave të ligjeve të tjera!.	Mundësuesi i autonomisë	Universitetet mund të vendosin për procedurat e ngritjes në detyrë për personelin akademik në më pak se gjysmën e sistemeve të shqyrtuara, dhe vetëm pak më shumë në rastin e personelit administrativ. Në shumicën e vendeve të tjera, ngritjet në detyrë janë të mundshme vetëm kur ekzistojnë pozita në një nivel më të lartë, pasi ekziston ende shpesh një formë kontrolli mbi numrin e përgjithshëm të posteve të financuara publikisht nga shteti.
Ngritja në detyrë e stafit administrativ			

Seksioni 2: Sfidat dhe mundësitë

1. Autonomia organizative: Sfidat / Fushat për reformë

Sfida	Niveli sistemi	Nivel institucioni	Tregoni nivelin e fizibilitetit ⁸ dhe afatin kohor
	Veprimi i propozuar	Veprimi i propozuar	
Modernizimi i qeverisjes - përmirësimi i "balancës së pushtetit"	<p>Gjatë emërimit të Anëtarit të KD për Universitetet Publike, MASHTI duhet të vërë më shumë theksin në dispozitat e ligjit që për anëtarët e KD-ve thuhet <i>"...personat me pozitë të rëndësishme publike me aftësi përkatëse profesionale, komerciale ose aftësi të tjera praktike"</i>.</p> <p>Nxitja e pjesëmarrjes së përfaqësuesve të biznesit</p>	<p>Të specifikohet (nëpërmjet statuteve të tyre) numrin e anëtarëve nga komuniteti akademik ndërkombëtar.</p> <p>Të emërohet një anëtar i bordit drejtues nga komuniteti akademik ndërkombëtar (nga numri i paraparë për t'u zgjedhur nga Universiteti).</p>	1
	<p>Shtohen organe shtesë konsultative (përveç organeve qeverisëse të parapara me ligj dhe statut</p>	<p>Krijohen borde këshillimore në nivel universitar (njësitë akademike zakonisht kanë dhe bord këshillues)</p> <p>Afatshkurtër: themelohet një bord në bazë të vendimit të organeve drejtuese</p> <p>Afatmesëm: Përfshihet në statutet e rishikuara</p>	1 dhe 2

⁸ Sipas logjikës së mëposhtme: 1 – afatshkurtër; 2 – afatmesëm; 3 - afatgjatë

Strengthening university autonomy and increasing accountability and transparency of Western Balkans Universities.

	Përmirësimi i balansit të pushtetit ndërmjet organeve të qeverisjes në Universitete	Rishikimi i Statutit	

Autonomia organizative: Mundësitë për të eksploruar

Krijimi i entiteteve juridike	Krijimi i entiteteve juridike është një mundësi për Universitetet Publike në përmirësimin e situatës në lidhje me realizimin e të ardhurave, lidhje më e mirë me nevojat e tregut të punës, që do të krijonte kushte që Universitetet të jenë më fleksibël, të promovojnë mësimin gjatë gjithë jetës etj.
Fuqizimi i kapaciteteve për menaxhim dhe llogaridhënie	Harmonizimi i dispozitave të Ligjit për Arsimin e Lartë dhe Ligjit për nëpunësit publikë (zyrtarët) të zbatuara për kategori të ndryshme të personelit administrativ.

Grupi i autonomisë

Analiza e EUA tregon se autonomia organizative e universiteteve publike në Kosovë është relativisht e lartë, kur vlerësohen treguesit e ndryshëm në këtë dimension. Kosova, me një rezultat teorik prej 90%, i takon grupit “të lartë” (pikat e renditura ndërmjet 81% dhe 100%).⁹, kryesisht për shkak të përfshirjes së kufizuar të autoriteteve publike në çështjet që lidhen me udhëheqjen ekzekutive të universitetit, si dhe lirisë së institucioneve për të përcaktuar strukturat e tyre akademike dhe për të krijuar entitete juridike. Kontrolli i jashtëm është më i fortë në përzgjedhjen e anëtarëve të jashtëm në organin drejtues që i ngjason Bordit, megjithëse universitetet kanë mundësinë të emërojnë edhe akademikë ndërkombëtarë. Megjithatë, këto mundësi duhet të konsiderohen në një kontekst më të gjerë që zbulon lloje të tjera kufizimesh, si kapaciteti i autoriteteve publike për të bërë ndryshime në statutet e universitetit.

⁹ Vlerësimi i bazuar në “grupet e autonomisë” të EUAs: Grupi i lartë (100% deri në 81%); grupim mesatar i lartë (80% deri në 61%); grup mesatar i ulët (60% deri në 41%); grup i ulët (40% e poshtë).

2. Autonomia financiare: Sfidat / Fushat për reformë

Sfida	Niveli sistemi	Nivel institucioni	Tregoni nivelin e fizibilitetit ¹⁰ dhe afatin kohor
	Veprimi i propozuar	Veprimi i propozuar	
Buxheti i detajuar	Alokohen grante bllok në vend të buxhetit në zërat aktual		1
	Eksplorohet mundësia me Qeverinë për të zbatuar menjëherë bllok grantet ose për të lejuar ndarje më të përshtatshme.	Merret pjesë në dialog dhe avokoni për ndryshimet adekuate në kornizën ligjore	1
	Miratohet dhe zbatohet formula e financimit për IAL		3
Konfuzion dhe kufizime në lidhje me pronësinë e ndërtesave	I ipet/u qartësohet universiteteve kontrolli/pronesia mbi ndërtesat dhe asetet e tjera...harmonizohet korniza rregullative në këtë drejtim	Merret pjesë në dialog dhe avokohet për ndryshimet adekuate në kornizën ligjore	2
Aftësia e kufizuar për të mbajtur suficitin	Lejohen universitetet të mbajnë suficitin	Merret pjesë në dialog dhe avokohet për ndryshimet adekuate në kornizën ligjore	2
Organizimi jo i duhur për diversifikimin e të ardhurave	Rishikohen rregulloret e institucioneve dhe qendrave ekzistuese (njësive organizative) me synim organizimin më të mirë dhe performancë më të mirë për realizimin e të ardhurave. Përmirësohet lidhja me tregun e punës.	Jepni prioritet çështjes dhe nxisni zhvillimin e kapaciteteve si dhe udhëzimet për diversifikimin e të ardhurave Shfrytëzohet mundësia për themelimin e ndërmarrjeve tregtare	1

¹⁰ Sipas logjikës së mëposhtme: 1 – afatshkurtër; 2 – afatmesëm; 3 - afatgjatë

Autonomia financiare: Mundësitë për të eksploruar

<p>Sigurimi i performancës dhe llogaridhënies së nevojshme</p>	<p>Zhvillohet formula e financimit (dhe ndryshohet menyra e ndarjes së buxhetit) duke synuar përmirësimin e qëndrueshmërisë financiare dhe zhvillimit strategjik të institucioneve</p>
--	--

Grupi i autonomisë

Niveli i autonomisë financiare të universiteteve publike në Kosovë është relativisht i ulët. Me një rezultat teorik prej 31%, Kosova i përket “grupit të ulët” (sistemet e grupimit me rezultate deri në 40%).¹¹ Kjo është për shkak të kapaciteteve shumë të kufizuara të menaxhimit financiar (buxheti i detajuar, mungesa e kapacitetit për të mbajtur suficitin dhe për të marrë hua). Gjithashtu ka paqartësi për pronësinë e tokës dhe ndërtesave. Gjithashtu, ndërsa përcaktimi i tarifave të shkollimit është teorikisht një prerogativë e përbashkët e universiteteve dhe autoriteteve publike, praktika tregon se konsultimi i universiteteve në këtë proces nuk është sistematik. Në fakt, kjo do të thotë se kjo nuk është në kompetencën e universiteteve dhe kjo ul më tej autonominë reale financiare, edhe në kontekstin e nënfinancimit sistematik të sektorit.

¹¹ Vlerësimi i bazuar në “grupet e autonomisë” të EUAs: Grupi i lartë (100% deri në 81%); grupim mesatar i lartë (80% deri në 61%); grup mesatar i ulët (60% deri në 41%); grup i ulët (40% e poshtë).

Autonomia akademike: Sfidat / Fushat për reformë

Sfida	Niveli sistemi	Nivel institucioni	Tregoni nivelin e fizibilitetit ¹² dhe afatin kohor
	Veprimi i propozuar	Veprimi i propozuar	
Kontrolli i MASHTI-t mbi pranimin e studentëve	Universitetet duhet të kenë “ndikim” në vendosjen e numrit të studentëve që do të regjistrohen çdo vit	MASHTI duhet ta marrë parasysh propozimin	1
		Të bëhet e qartë (duke rishikuar) korniza rregullative në këtë drejtim.	2
		Meqenëse numri i studentëve për program studimi është i fiksuar nga AKA në fazën e akreditimit, kjo duhet të konsiderohet të ndryshohet sepse pasi akreditohet kufizimi në numër është çështje e një periudhe (5 vjet).	1
Pamundësia për zgjedhjen e SC dhe mekanizmave të SC	Të lejohen universitetet të zgjedhin agjencinë dhe mekanizmat e SC	Të trajtohet çështja e akreditimit paraprak si një parakusht për të filluar një program	2
	Të inicohen ndryshimet adekuate në kornizën ligjore në lidhje me mundësinë e përzgjedhjes së agjencisë dhe mekanizmave të SC dhe të shmangen dispozitat e paqarta në këtë drejtim.	Të adresohen problemet në lidhje me zhvillimin e një kulture të brendshme të cilësisë	2

Autonomia akademike: Mundësitë për të eksploruar

Aftësia për të zgjedhur agjencinë e	Validimi nga AKA mund të mos jetë i nevojshëm për programet e akredituara diku tjetër, nëse akreditimi institucional tashmë është dhënë nga AKA (ose procedurat
-------------------------------------	---

¹² Sipas logjikës së mëposhtme: 1 – afatshkurtër; 2 – afatmesëm; 3 - afatgjatë

sigurimit të cilësisë dhe validimit akreditimit	për validim të jenë më të thjeshta). Thjeshtimi i procedurës së validimit do të promovonte më tej autonominë dhe cilësinë.

Grupi i autonomisë

Niveli i autonomisë akademike të universiteteve publike në Kosovë mund të konsiderohet si “mesatar i lartë”. Me një rezultat teorik prej 67%, Kosova i përket grupit “mesatar të lartë” (rezultatet ndërmjet 61% dhe 80%).¹³. Kjo është për faktin se pranimi i studentëve është kryesisht në duart e universiteteve dhe se institucionet mund të vendosin për gjuhën e mësimi. Megjithatë, kjo pasqyron kornizën rregullative. Në praktikë, ligji është pjesërisht i vjetër, duke iu referuar kapacitetit të universiteteve për të vendosur për numrin e studentëve me tarifë, ndërkohë që vendet e studentëve vetë-mbështetës janë hequr gradualisht në vitet e fundit. Ndërkohë që universitetet kanë gjithashtu mundësinë të marrin programe të akredituara nga agjenci të tjera të Sigurimit të Cilësisë përveç asaj kombëtare, kjo e fundit duhet të vërtetojë një akreditim të tillë. Prandaj, margjina reale për manovrim është më e kufizuar se sa sugjeron rezultati teorik.

¹³ Vlerësimi i bazuar në "grupet e autonomisë" të EUAs: Grupi i lartë (100% deri në 81%); grupim mesatar i lartë (80% deri në 61%); grup mesatar i ulët (60% deri në 41%); grup i ulët (40% e poshtë).

3. Autonomia e personelit: Sfidat / Fushat për reformë

Sfida	Niveli sistemi	Nivel institucioni	Tregoni nivelin e fizibilitetit ¹⁴ dhe afatin kohor
	Veprimi i propozuar	Veprimi i propozuar	
Mungesa e mundësisë për paga konkurruese	Të sigurohet më shumë fleksibilitet në përcaktimin e pagave	Të reflektohet çështja përmes formulës së financimit siç parashikohet nga LAL (që do të bënte të mundur nxitjen për staf me performancë të mirë	1
		Merret pjesë në dialog dhe avokoni për ndryshimet adekuate në kornizën ligjore	2
Modernizimi i procedurës së rekrutimit të personelit dhe çështjet kontraktuale....	Të rishikohet procedura e rekrutimit duke synuar të jetë e krahasueshme me trendet evropiane dhe kontratat që janë tërheqëse kuadro cilesore	Prioritetizohet rekrutimi i personelit si një nga prioritetet strategjike	1
		Të zhvillohen shtigjet e karrierës dhe strategjia e burimeve njerëzore	1
		Të rishikohet rregullorja e brendshme	2
		Të rishikohen statutet	

¹⁴ Sipas logjikës së mëposhtme: 1 – afatshkurtër; 2 – afatmesëm; 3 - afatgjatë

Autonomia e personelit: Mundësitë për të eksploruar

Përcaktimi i pagës (të ardhurave).	<ul style="list-style-type: none"> Meqenëse Universitetet (nëpërmjet KD të tyre) mbeten kompetente (në praktikë) për vendosjen e disa pagesave, kjo mund të përdoret si një mjet për rritjen e atraktivitetit institucional;

Grupi i autonomisë

Niveli i autonomisë së personelit të universiteteve publike në Kosovë mund të konsiderohet i lartë. Me një rezultat teorik prej 82%, Kosova i përket grupit “të lartë” (pikat ndërmjet 81% dhe 100%)¹⁵. Kjo për shkak të mundësisë që institucionet të menaxhojnë në mënyrë autonome rekrutimin, promovimin dhe shkarkimin e personelit akademik dhe administrativ. Megjithatë, ekziston një shkallë e caktuar konfuzioni në lidhje me përcaktimin e pagave, me një përafrim në shkallët e pagave të vendosura nga autoritetet publike dhe mospërputhje të konsiderueshme në kornizën ligjor në këtë aspekt.

¹⁵ Vlerësimi i bazuar në "grupet e autonomisë" të EUAs: Grupi i lartë (100% deri në 81%); grupim mesatar i lartë (80% deri në 61%); grup mesatar i ulët (60% deri në 41%); grup i ulët (40% e poshtë).

Seksioni 3: Mesazhet dhe rekomandimet kryesore

3.1. Mesazhet kryesore

Edhe pse Ligji për Arsimin e Lartë në Kosovë u jep një nivel të lartë autonomisë Institucioneve të Arsimit të Lartë, ushtrimi i autonomisë në disa çështje është i “kufizuar” me ligje të tjera.

Duke krahasuar të dhënat e paraqitura në dokumentin EUA (University Autonomy in Europe III The Scorecard”, 2017) me vlerësimin e paraqitur në këtë raport, mund të konfirmohet se Kosova ka një **rezultat të lartë në tre dimensione të autonomisë** (organizative, akademike dhe të personelit). Megjithatë, shkalla e lartë e autonomisë institucionale në Kosovë nuk shoqërohet gjithmonë me shfrytëzim adekuat.

Në këtë drejtim, sfidat kryesore për Autonominë e Institucioneve Publike të Arsimit të Lartë (siç janë identifikuar në bazë të anketës/pyetësorit/tabelës informative), lidhen me: Financimin, çështjet akademike dhe personelin.

Kur planifikoni veprime konkrete, një pikënisje e mirë do të ishin **tendencat e vëzhguara** në nivel evropian si dhe **krahasueshmëria e Kosovës** në këtë aspekt. Bazuar në këtë, disa nga kriteret/çështjet specifike të vlerësuara sipas dimensioneve specifike (**bazuar në kriteret e vlerësimit të EUA¹⁶**) mund të grupohen si më poshtë:

1. Çështjet ku **“mungesa e autonomisë”** tregohet por Kosova është **në mesin e shumicës së vendeve** (të përfshira në “Autonominë Universitare në Evropë III Lista e Rezultateve”, 2017);
2. Çështjet ku **“mungesa e autonomisë”** tregohet por Kosova është në mesin e **pak vendeve** (të përfshira në “Autonominë Universitare në Evropë III Lista e Rezultateve”, 2017);
3. Çështjet ku **“mundësuesi i autonomisë”** tregohet por ka një **mungesë të qartësisë**;
4. Çështjet ku **“mundësuesi i autonomisë”** tregohet por **nuk shfrytëzohet**;
5. Çështjet e theksuara me të **verdhtë** që kanë nevojë për harmonizim të mëtejshëm.

Grupi 1.: Çështjet që mund të renditen në këtë grup janë si më poshtë:

- Cikli vjetor i financimit (buxhetit) (**26 vende nga 29 të përfshira në dokumentin EUA¹⁷, zbatojnë ciklin vjetor të financimit**)
- Nevojitet akreditim paraprak + kufizimet tjera (**21/29**);
- Akreditim i detyrueshëm institucional + akreditim programi (**21/29**)

Kosova është në mesin e shumicës së vendeve në nivel evropian sa i përket rregullimit të këtyre çështjeve. Duke marrë parasysh fazën e zhvillimit të AL në Kosovë, aktualisht nuk sugjerohet ndonjë veprim specifik (**për këto çështje**). Megjithatë, mund të merret në konsideratë (si një veprim afatshkurtër) mundësia për të thjeshtuar procedurën për validimin e akreditimit siç rregullohet nga LAL.

¹⁶ EUA. *University Autonomy in Europe III The Scorecard*, 2017

¹⁷ Po aty.

Grupi 2. Çështjet e renditura brenda këtij grupi kërkojnë veprime konkrete sepse situata e ngjashme me Kosovën evidentohet vetëm në disa vende të përfshira në raportin e vitit 2017. Çështjet e këtij grupi janë:

- Buxheti i ndare në vija/zëra (1/29);
- Aftësia për të mbajtur suficitin (1/29);
- Aftësia për të marrë para hua (6/29);

Dy të parat, kanë më shumë gjasa të kenë prioritet me synimin për të nxitur planifikim dhe performancë më të mirë.

Grupi 3. Përfshinë çështjet (si pronësia e ndërtesave) që janë nën kompetencën e IAL-së, por ka mungesë qartësie dhe konfuzion për shkak të ligjeve të tjera (22/29).

Grupi 4. Përfshinë çështjet që janë nën kompetencë të IAL-së edhe pse këto mundësi nuk shfrytëzohen nga IAL-ja (si p.sh. krijimi i entiteteve juridike).

Grupi 5. Në disa raste, dispozitat e ligjit dhe fryma nuk përputhen plotësisht dhe qartë me statutet ose UA:

- Anëtarë ndërkombëtarë të bordit në KD;
- Sqarime për tarifat e shkollimit (propozim kundër vendimit);
- Vendimi për numrin e studentëve;

Për më tepër, pagat e personelit (si akademik ashtu edhe administrativ) janë një problem sepse në teori është çështje e brendshme, por në praktikë ka konflikte. Vetëm 3/29 shtete kanë një situatë të ngjashme me Kosovën.

Tri çështjet e para të renditura në këtë kategori mund të konsiderohen në konsultimin e drejtpërdrejtë ndërmjet MASHTI-t dhe IAL-së, ndërsa e katërta ka nevojë për përpjekje shtesë të MASHTI-t në Qeveri.

3.1.1. Disa çështje specifike të ngritura gjatë diskutimeve

Edhe pse nuk përfshihen drejtpërdrejt në vlerësim brenda dimensioneve, disa çështje u ngritën gjatë diskutimeve në kuadër të kësaj detyre dhe janë të rëndësishme për t'u marrë në konsideratë gjatë planifikimit të hapave të ardhshëm që tregojnë ndikimin e mundshëm.

- **Universitetet publike si organizata buxhetore:** Për shkak të zgjatjes së fazës së themelimit /fazës kalimtare, Universitetet e reja publike (përveç Universitetit të Prishtinës) nuk janë ende "organizata buxhetore" prandaj ata e marrin buxhetin e tyre përmes Ministrisë së Arsimit Shkencës Teknologjisë dhe Inovacionit në vend që ta bëjnë këtë drejtpërdrejt përmes Ministrisë së Financave. siç rregullohet me ligj. Kjo situatë krijon vështirësi për sa i përket procedurave dhe efikasitetit;
- **Çështjet akademike dhe autoritetet e jashtme:** Edhe pse nuk parashikohen me Ligjin për Arsimin e Lartë, universitetet shpesh përballen me situatën e ndërhyrjes së autoriteteve jashtë Universiteteve si inspektorati i MASHTI-t, Inspektorati i Punës etj., duke iu referuar dispozitave të ligjeve të tjera të cilat nuk përputhen plotësisht me Ligjin për Arsim të Lartë. Në përputhje me titullin e këtij raporti (autonomi dhe llogaridhënie) veprimet duhet të jenë të përshtatshme në këtë aspekt.

- **Ndikimi i procedurës së përcaktuar në ligje të ndryshme dhe zbatimi i projekteve:** Përveç elementeve të shtjelluara në këtë anketë, këto janë edhe aspekte të rëndësishme për autonominë e Universitetit në Kosovë ku dispozitat e Ligjit për Prokurimin Publik janë shumë shpesh "sfiduese" për zbatimin e suksesshëm të projekteve. Dispozitat e këtij ligji nuk janë mbështetëse për procedurat e marrjes me qira të pajisjeve laboratorike, kontraktimit të shërbimeve etj., duke marrë parasysh këto rrethana, nevojiten dispozita të qarta që të marrin parasysh specifikat në fushën e Arsimit të Lartë dhe Kërkimit.
- **Menaxhimi i financave** të cilat janë kompetencë e universiteteve do të ishte e rëndësishme të merren në konsideratë me kujdes për t'u përafuar me nevojën për promovimin e performancës më të mirë, realizimin e të ardhurave, forcimin e llogaridhënies, rritjen e kapaciteteve të strukturës së brendshme të instituteve, qendrës etj., si dhe kujdesin për balancën e pushtetit për të reflektuar frymën e Ligjit për Arsimin e Lartë dhe praktikatat më të mira që nxisin performancë më të mirë dhe konkurrencë në thithjen e fondeve nga burimet në dispozicion.
- **Për sa i përket balancës së pushtetit** ndërmjet organeve drejtuese brenda Universiteteve (siç rregullohet nga Statutet aktuale) duhet të shmanget përfshirja e KD në çështjet e menaxhimit.

3.2. Rekomandime

MASHTI, duke ndjekur kornizën ligjore dhe dokumentet strategjike, po konfirmon vazhdimisht angazhimin për përmirësimin e situatës në drejtim të autonomisë dhe llogaridhënies së IAL-së, duke promovuar planifikimin dhe raportimin, duke përmirësuar situatën në drejtim të realizimit të të ardhurave si dhe duke forcuar lidhjen me tregun e punës. Prandaj, ky është një pozicion i mirë fillestar, **në adresimin e pengesave në këtë rrugë, MASHTI dhe AL duhet të punojnë së bashku, duke marrë pjesë dhe duke ndikuar në harmonizimin e kornizës së përgjithshme ligjore dhe LAL (Ligji për Arsimin e Lartë):**

- Zhvillimi i një dialogu strategjik politik dhe pjesëmarrja në procesin e zhvillimit dhe harmonizimit të kornizës ligjore që do të siguronte një harmoni ndërmjet tyre dhe do të shmangte përplasjet;
- Sigurimi i duhur i ekuilibrit të duhur midis autonomisë financiare dhe llogaridhënies. Një nga dimensionet që konsiderohet se ndikon te të tjerët është autonomia financiare. Përveç faktit se në tre (nga katër) dimensionet evidentohet një shkallë e lartë e autonomisë institucionale, është e qartë se dimensionet e vlerësuara ndikojnë pashmangshmërisht njëra-tjetrën, prandaj çështjet duhet të trajtohen me kujdes dhe në bashkëpunim të ngushtë;
- Vendosja e rregullave dhe procedurave të qarta për tarifatat e shkollimit (propozim kundrejt vendimit dhe vendimit për numrin e studentëve);

- Reflektimi në dokumentet strategjike në nivel kombëtar (jo vetëm strategjinë për arsimin e lartë dhe kërkimin shkencor) strategjinë dhe strategjitë e zhvillimit të përgjithshëm në aspekte/forma të tjera të arsimit gjatë gjithë jetës, arsimit dhe trajnimit., etj..
- Trajtimi i çështjes së statusit të paqartë në lidhje me pronësinë e ndërtesave;
- Adresimi i paaftësisë për të mbajtur suficitin si një parakusht për planifikim dhe performancë më të mirë.
- Trajtimi i çështjes së vendimit për pagat e personelit;
- Promovimi i lidhjes dhe partneritetit midis akademisë dhe tregut të punës - industrisë dhe bizneseve. MASHTI dhe IAL duhet të mendojnë se si të planifikojnë fondet në thirrje të ndryshme si PKSHT etj.

Veprime specifike në nivel sistemi ose institucional:

3.2.1. Veprimet dhe objektivat në nivel sistemi

- Zhvillimi i formulës së financimit e cila siguron performancën dhe llogaridhënien e nevojshme të institucioneve dhe promovon më tej konkurrencën në sektorin e AL;
- Thjeshtimi i procesit/procedurës së validimit në rast të akreditimit të dhënë nga organe të njohura (siç parashikohet me ligj).
- Adresimi i çështjeve në lidhje me mekanizmat e ndarjes së buxhetit - nevoja për ndryshimin e buxhetit të ndarë në vija/zëra (i cili nuk është më i përshtatshëm për universitetet);
- Trajtimi i çështjes së organizatave buxhetore për universitetet e reja publike
- Më shumë fokus në çështjet që parashikohen të rregullohen me Udhëzime Administrative (UA), (që rrjedhin nga LAL) si dhe kujdes i veçantë kur bëhet fjalë për çështjet që nuk parashikohen shprehimisht të rregullohen nga UA të cilat potencialisht mund të ndërhyjnë në çështjet akademike (të parapara të rregullohen me statute dhe rregullore të brendshme të Institucioneve).
- Më shumë fokus në promovimin e këndvështrimit të biznesit dhe shoqërisë dhe shmangien e emërimit të akademikëve nga IAL-të e tjera në KD (kur emërohen anëtarë të jashtëm të KD).

3.2.2. Veprimet dhe objektivat në nivel institucional

Strengthening university autonomy and increasing accountability and transparency of Western Balkans Universities.

- Fuqizimi i kapaciteteve për menaxhim dhe llogaridhënie - adresimi i përgjegjësisë së treguesve të performancës dhe zbatimi i praktikave më të mira që promovojnë performancë më të mirë dhe menaxhim financiar
- Organizimi i duhur i realizimit të të ardhurave dhe kapacitetet për thithjen e fondeve nga burimet në dispozicion.
- Fuqizimi i rolit dhe kapaciteteve të personelit administrativ veçanërisht në njësitë organizative si dhe në entitetet juridike që pritet të krijohen;
- Promovimi i formave të tjera të sigurimit të cilësisë së programeve që do të prezantohen - komunikimi me nevojat e tregut të punës, organet profesionale (odat) etj., për plotësimin e kërkesave të tyre;
- Përfitimi nga mundësia për të emëruar anëtarë ndërkombëtarë në në KD
- Inicimi i rishikimit të statutit bazuar në analizat e mëparshme të nevojave (përfshirë çështjet e ngritura në kuadër të aktiviteteve të STAND-it.

Katalogimi në botim – (CIP)

Biblioteka Kombëtare e Kosovës “Pjetër Bogdani”

37(496.51)(075.8)(047)

Alija, Avdulla

Gjendja e autonomisë universitare në Kosovë : Erasmus+ ngritja e kapaciteteve në Arsimin e Lartë : projekti i masave strukturore / Avdulla Alija, Bujar Gallopeni, Mihone Kerolli Mustafa. - Mitrovicë : International Business College Mitrovica, 2023. - 45 f. : ilustr. ; 28 cm.

1. Gallopeni, Bujar 2. Mustafa, Kerolli Mihane

ISBN 978-9951-9090-2-0

Strengthening university autonomy and increasing accountability and transparency of Western Balkans Universities.

ISBN 978-9951-9090-2-0

9 789951 909020